UNIVERSITY OF N.C. AT CHAPEL HILL
00044931618

Lőrinc Anna

HELTAI JENŐ

A TÜNDÉRLAKI LÁNYOK

ee
9-18-12

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A TÜNDÉRLAKI LÁNYOK.

1.

A Tündérlaki lányok hárman voltak. Kettő közülök tisztességes volt, a harmadik nem. A két tisztességest Ellának és Irénnek hívták, az egy nem tisztességest Putyinak. Ez nem is volt színésznő, csak olyan show-girl, magyarul látványossági kisasszony és mint ilyen, erkölcstelen életet élt. Ugyanis volt egyetlenegy nagyon gazdag barátja, aki eltartotta, nagy lakást rendezett be neki, pénzzel és ékszerekkel tömte és agyba-főbe ruházta.

Ella és Irén ott laktak Putyinál, tőle kaptak ruhát, kalapot, ékszert, pénzt, mert Putyi jó testvér volt és nagyra becsülte hugaiban azt, hogy tisztességesek. Ella és Irén is büszkék voltak arra, hogy ők tisztességes leányok, akiknek semmit sem kell cserébe adniok a lakásért, a selyemharisnyáért, a tollas kalapokért és a lakkcipőért.

Ellának azonkívül külön oka is volt még a büszkélkedésre. Tanítónőnek készült és oklevele már a zsebében volt, éppen csak a kinevezést várta még. A kinevezés azonban késett, noha az ügyben a báró — a Putyi bárója — maga is leereszkedett néhány fővárosi bizottsági taghoz, tanácsnokhoz, sőt a polgármesterhez is.

Ezzel szemben Irén álmatag nő volt, akinek a házasság volt az egyetlen vágya. Férjhez menni, tisztességesen, becsületesen, mint más rendes polgári nők, háromszobás lakásban sajátkezűleg főzni és a mindenessel veszekedni, ah, ah, és harmadszor is ah, ezért rajongott, ennek az álomnak élt, türelmetlenül várva a megváltó férfit, a megváltó férjet.

És vártak. Együtt vártak mind a hárman. Ella a kinevezést, Irén a férjet, Putyi pedig azt, hogy hugainak az álmai teljesüljenek.

2.

Egy szép napon Ella ragyogó arccal jött haza.

— Barátom, — mondta Putyinak — azt hiszem, hogy most mégis csak kineveznek. Az az úr, akitől a kinevezésem függ, megüzente nekem, hogy ma délután látogassam meg.

— No valahára! — mondta Putyi.

— A te szerencséd legalább úton van már — mondta Irén és sóhajtva tette hozzá:

— De hol késik az enyém?

Ezen egy kicsit elmélázták mind a hárman.

— Már látom, — szólt Putyi — hogy nekem kell a dologba beleavatkoznom. Magadtól sohasem fogsz férjhez menni. Sokkal gyámoltalanabb vagy. Majd én adlak férjhez.

— Óh, ha te akarnád ... neked minden sikerül, — mondta Irén lelkesedve.

Putyi meghatottan nézett Irénre:

— Butaság volt, hogy előbb nem gondoltunk rá. A magadfajta szegény leány hiába vár a mesebeli hercegre. A mai világban a pénz beszél. A leventék nem mernek hozzád közeledni, mert azt hiszik, hogy egy garasod sincs. De a leventék csalódnak. A jelen pillanatban elhatároztam, hogy adok neked húszezer korona hozományt.

Irén a boldogságtól nem bírt szóhoz jutni.

— Húszezer korona!... — mondta nagysokára.

— Te vagy a legjobb testvér! — mondta Ella elérzékenyülve.

— Igen, — mondta Putyi, maga is meghatottan — akármit mondtok, én jó lány vagyok. Ez a húszezer korona minden pénzem. De odaadom neked.

3.

Ella még színház előtt visszajött attól a bizonyos úrtól, akitől a kinevezése függött. Kissé lehangolt volt.

— Baj van? — kérdezte Putyi aggódva.

— Körülbelül — mondta Ella.

— Mi történt?

— Csekélység ... A dolog rendben volna, nyomban kineveznének, de az a bácsi erősen hangsúlyozta, hogy nem teszi meg ingyen.

— Pénzt akar?

— Óh dehogy. Hanem úgy látszik, megtetszettem neki és ...

— Úgy!

Putyi elgondolkozott. Irén is. Ella hallgatott.

— Mit mondtál neki? — kérdezte kis szünet után Putyi.

— Hát mit mondtam volna neki? — pattant föl sértődötten Ella. — Nem képzeled, hogy szóba állok, szóba állhatok ilyen emberrel. Ismered elveimet és ...

— Kérlek, kérlek, — vágott közbe ijedten Putyi — ne érts félre. Tudom, hogy tisztességes lány vagy ... De hát mégis ... hogy végződött a dolog?

— Elmentem. Faképnél hagytam. Megmondtam neki, hogy akár sohse nevezzen ki.

Mert én inkább meghalok, semhogy a becsület útjáról letérjek.

— Jól mondtad, — helyeselt Irén.

— Kitünően, — hagyta helyben Putyi. — És ő . . . ő mit szólt?

— Azt mondta, hogy ez nevetséges, gondoljam meg a dolgot, mert végre is a jövőmről van szó és segíteni szeretne rajtam. Azt mondta, hogy jőjjek el holnap újra . . . Erre azt feleltem, hogy többé be nem teszem lábamat a szobájába és sírva távoztam. Útközben azonban meggondoltam a dolgot, mert mégis kár lenne ezt a kitünő alkalmat elszalasztani . . .

— Hogyne! — mondta Irén.

— Persze! — mondta Putyi.

— Tehát az jutott eszembe, hogy volna esetleg egy megoldás . . .

— Miféle megoldás? — kérdezte Putyi.

— Ha valaki elmenne ehhez az emberhez és megmagyarázná neki, hogy ilyesmit tőlem nem lehet követelni. Ha valaki a szivére beszélne, hogy viselkedjen egyszer úri módon és ne zsaroljon . . .

— Jó, de ki menjen el? — kérdezte Irén.

— Putyi . . . Neki neve is van, tud beszélni is, imponálni is . . . — mondta Ella kissé bizonytalanul.

Putyi elsápadt :

— Én menjek el?

— Miért ne? — mondta Ella most már bátrabban. — Ez nem olyan nagy áldozat . . . Ennyit megtehetsz a testvérednek. Fogadni mernék, hogy csak egy szavadba kerül és a kinevezésem megvan.

Putyi Irénre nézett, mintha tőle várna egy tiltakozó szót. De Irén azt mondta:

— Te olyan jó lány vagy Putyi . . . Rólam már gondoskodtál. A szegény Elláért is kell tenned valamit . . .

— És . . . és . . . ha az az úr nekem sem akarja megtenni . . . ingyen . . .? — mondta Putyi keservesen.

A két lány összemosolygott, azután egyszerre mondta:

— Ugyan Putyi!

4.

Ella kinevezése úgylátszik meghozta Irén szerencséjét is.

Egy fővárosi tanító, Ellának egyik kollegája kezdett hozzájuk járni és beleszeretett Irénbe. Irén sem idegenkedett az ifjútól, akinek szerelme rohamosan fokozódott, amikor megtudta, hogy húszezer koronával áll szemközt.

Ella bíztatta:

— Kérje meg a hugom kezét Putyitól.

— Hogyan? ... Tőle kell? ...

— Igen. Ő a család feje. Tőle kapja Irén a húszezer korona hozományt.

A tanító egy kissé elzöldült:

— Igen?

— Igen. Miért?

— Mert ... mert ez kissé kellemetlen. Ne értsen félre, én nagyra becsülöm az ön tisztelt nénjét, Putyi kisasszonyt ... de ... de ... én roppant érzékeny lélek vagyok ...

Ella hűvösen nézte végig a tanítót:

— Badar beszéd!... Irén jóravaló lány, maga jóravaló ember, ketten együtt boldogok lesznek. Egyébről itt nem lehet szó és kár minden pillanatért, amellyel boldogságukat elodázzá ...

A tanító dadogott valamit, de azután belátta, hogy józanság a boldogulás talpköve. Fölvette dicsőségesen uralkodó királyunkról, I. Ferenc Józsefről elnevezett kabátját és megkérte Irén kezét.

Putyi csaknem sírt a boldogságtól és egy anya szeretetével adta rájuk az áldást.

A jegyesek nagyon boldogok voltak. A tanító úr mindennap megjelent menyasszonyánál. Mindennap kitünő ozsonnát kapott és a báró szivarjait és cigarettáit szívta. Azonban — mint ő maga is mondta — roppant érzékeny lélek volt.

— Nem szeretem az ilyen dolgokat, — mondta akárhányszor Irénnek — és ha volna mód arra, hogy visszautasítsam a hozományt, megtenném . . .

— Őrültség! — mondta Irén fölháborodva. — Ennyi pénzt visszautasítani! . . .

— De mégis . . . mégis . . . Tudod, a néned nagyon kitünő lány, de mégis, első a tisztesség.

— Az bizonyos, — mondta Irén erős meggyőződéssel.

— És ha egyszer férj és feleség leszünk . . .

— Akkor?

— Ne vedd rossz néven, szivecském, de nem fogunk vele érintkezni . . .

— Ahogy parancsolod drágám, — mondta Irén engedelmesen és boldogan nézett vőlegényére.

5.

A Tündérlaki lányok — mint már mondottam — hárman voltak. Kettő közülök tisztességes volt, a harmadik nem.

OKOS TERKA.

I.

Okos Terka, kezdetben csak Terka volt, minden nélkül. Okos csak akkor lett, amikor kikerült a sziniiskolából, ahol is két évig mindenféle Mancik és Gitták társaságában hallgatta az operette-tanszakot. Mindezek a Mancik és Gitták akkor már javában álmodoztak a mesék hercegéről, aki gyöngyvirágos fehér automobilon jön értük, hogy elvigye őket a boldogság országába; fehér automobilon, amelybe nyolcvan lóerő van befogva. Terka nem álmodozott semmiről és itt kezdett okos lenni, anélkül, hogy maga is tudott volna róla. Mert a hercegek eljöttek ugyan a Mancikért és Gittákért, de a hercegek nem voltak hercegek és rövid idő mulva a Mancikat és Gittákat visszaküldték a boldogság országából a házmesterlakásba.

Terkával semmi ilyesmi nem történt, mert egyáltalában nem állt szóba az urakkal.

Az első férfi, aki a szivét megdobogtatta, egy szinházi ügynök volt és csak azzal dobogtatta meg, hogy végigcipelte kilenc szinház harminchat emeletén, amíg szerződést birt neki szerezni. De a végén mégis csak sikerült a dolog, Terka leszerződött a Kültelki Szinházhoz és egyelőre 600 korona évi fizetést kapott, mint pót-segéd-helyettes-szubrett. Ebből az ügynöknek átnyújtott 60 koronát, mert nemcsak ő volt okos Terka, az ügynök is okos Ügynök volt.

II.

Terka tehát föllépett a Kültelki Szinházban és itt, a kulisszák tövében, bontakozni kezdett az okossága, mint valami hirtelen nyíló és magasba törő virág.

— A Terka? Az egy okos lány! — mondta a szinháznál mindenki.

Mindezek után, tulajdonképen miért volt okos a Terka?

Egyszerűen azért, mert minden csábításnak ellentállt. Nem kegyelmezett sem az igazgatónak, sem a rendezőnek, sem a karmesternek, ridegen visszautasított mindenkit. Jöttek a szinészek, édeseket súgtak a fülébe, de Terka kinevette őket. Jöttek a kritikusok és esküdöztek:

— Primadonnát csinálunk magából!

De Terka a fejét rázta. Ő belőle ne csináljon senki semmit ... majd csinál ő maga, ha lehet. És jöttek szép bankfiúk, izgató nyakkendőkkel, jöttek kövér pénzemberek takarékpénztári könyvecskékkel és svábhegyi nyaralókkal, jöttek grófok ősökkel, huszártisztek bricseszben, sarkantyúsan, fekete bajusszal, jött mindenki és távozott mindenki. Lesajnálva, szégyenkezve, eredmény nélkül.

Ilyenformán egyre növekedett azoknak a kara, akik Terka okosságát hirdették. Emellett azonban valami csöndes düh kezdte elfogni az embereket, előbb csak a szinházban, majd nagyobb területen is. Hogy mi a poklot akar az a Terka, mit kivételeskedik, mit pózol? Hiszen szép, szép, ha az ember okos, de akármilyen okos, egyszer csak megjöhetne már az esze!

Terka azonban senkivel és semmivel sem törődött. Ment a maga útján és büszke volt arra, hogy ő az okos Terka.

III.

Balgaság volna, ha e rövid dióhéj keretében Terka egész szenzációs primadonna-car-

rièrejét el akarnám mesélni. Ugyanolyan balgaság volna azt hinni, hogy ama harminc esztendő alatt, amelyet Terka a szinpadon töltött, egyetlenegyszer sem csapta meg a szerelem lehelete. Óh igen, bármennyire okos volt is, ez nem gátolhatta meg abban, hogy egyúttal Terka is legyen. Egyszer Terka is megszédült egy lírai költő szavaitól.

De ez a szédülés csak pillanatokig tartott. A lírai költő ugyanis olyasvalamit akart tőle, amire addig még senki sem gondolt: el akarta venni feleségül. És lángoló színekkel ecsetelte azt a boldogságot, amelyet a családi élet nyújt az egymást megértő lelkeknek. Két kis dalos madár egy fészekben, — ezt mondta a lírai költő és Terkát, akivel még soha senki nem beszélt így, elandalította ez az ajánlat.

Azonban — mondom — az elandalodás csak pillanatokig tartott. Mert időközben Terkának eszébe jutott, hogy a lírai költőnek szerelmén kívül, nincsen semmi pozitív vagyona vagy jövedelme. Bármilyen rokonszenves volt tehát az ifjú, Okos Terka nyomban szerfölött aggasztónak látta ezt a légies házassági tervet és vérző szívvel, de erős kézzel kihajította az ifjút lakásából.

Belül azonban egy kicsit szenvedett és életében először érezte, hogy az okosság maga

még nem boldogít. De elhessegette magától ezt az érzést, amely sértődötten vonult ki szívéből és csak pár év mulva tért újra vissza oda.

IV.

Ezúttal komolyabb formája volt a dolognak. Akadt valaki, aki nem akarta feleségül venni, aki nem is vehette feleségül, mert házas ember volt, ellenben olyan meggyőző erővel szerette, hogy Terka a nyugtalanságtól, a tanácstalanságtól nem tudott mivé lenni. Ezúttal az ő szíve is megszólalt és Terka szeretett volna akármit csinálni, csak azt nem, amit szeretett volna. Erősen imbolygott és sokat sírt, mindazonáltal ebből a megpróbáltatásból is győztesen került ki. Mert ökölbeszorította két kezét és addig ütögette az asztalt és addig emlegette saját magának:

— Én vagyok az okos Terka! Én vagyok az okos Terka! — amíg megint csak elhitte, hogy ő az okos Terka, aki azért okos, mivel nem hallgat férfiak szavára; az okos Terka, akinek nem szabad egy szemernyit sem leadnia közmondásos, históriai jelentőségű okosságából.

És eltávolította közelségéből ezt az embert is, aki azután élete végéig boldogtalan

volt és még abban sem talált vígasztalást, hogy felesége minden évben új gyermekkel ajándékozta meg.

Ezúttal Terka is boldogtalan volt és kétségbeesésében, földúlt szívének minden fájdalmával elhatározta, hogy visszavonul a szinpadtól.

V.

Terka ekkor már túl volt az ifjúság első hajnalpirján. Még mindig okos volt, de már nem volt olyan fiatal. Hanem ekkor már régen nagy nő volt, ünnepelt szinésznő, aki rettenetes gázsit kapott, saját házában lakott, saját automobilján járt, saját ékszereit viselte, fölösleges pénzét és finom értékpapirjait pedig a bankban őriztette.

Okos volt, mert pénzt szerzett és pénzt szerzett, hogy tovább is okos maradhasson. Tudta, hogy pénz nélkül a legtartósabb okosság sem tarthat sokáig, ennélfogva kizsarolt az igazgatókból mindent, ami kizsarolható volt, fukarkodott, spekulált, kihasznált mindenkit, anélkül, hogy cserébe bármit is adott volna. Legfölebb uzsorakamatra pénzt adott kölcsön saját direktorának, amikor az bajban volt.

Hogy visszavonult a szinpadtól, utoljára

még egyszer eret vágott az egész világon. Úgynevezett visszavonulási-ciklust rendezett, tizenkét legjobb szerepében búcsúzván el a közönségtől, fölemelt helyárak mellett. És amikor utólszor ereszkedett le a lába előtt a függöny, azzal a büszke tudattal távozott mindörökre a színházból, hogy ime, sikerült e harminc esztendő alatt mindent elérnie, ami egy rövid földi élet keretében elérhető: hírt, dicsőséget, függetlenséget, vagyont és ráadásul — mely vívmány! — megmaradt szűzen, érintetlen hajadonnak.

Az emberek időközben elnevezték Önző Terkának, Rideg Terkának, Érdek Terkának, Öreg Terkának, de ő tudta, hogy az embereknek nincs igazuk, neki van igaza, mert ő most is csak az, aki mindig volt: Okos Terka.

VI.

Terka még húsz évig élt zord visszavonultságban, távol a világtól, kis palotájában, nagy pénzei között, amelyekkel nem tudott mit csinálni. És magányos éjszakáin arra gondolt, hogy ezt a sok pénzt majdan, talán már nemsokára, szegény rokonok fogják örökölni, szegény rokonok, akiket soha sem látott, akikhez semmi köze.

Arra is gondolt, hogy soha életében senkit sem mert szeretni és hogy hálátlan volt azokhoz, akik szerették. Arra gondolt, hogy egész életében józan és számító volt és hogy éppen ezért hiányzott életéből az a sok és szép izgató dolog, ami a könnyelműségből, a bátorságból fakad. Arra gondolt, hogy leélte életét csókok, virágok és őrültségek nélkül. Hogy elmegy a világból mint fonnyadt öreg leány, aki mögött nem maradnak gyöngéd emlékezések, szerető sajnálkozások. Ez a nagy okosság vége.

És mielőtt meghalt, megparancsolta, hogy sírkövére csak ezt véssék:

— Itt nyugszik Szamár Terka.

ARABOK A FA ALATT.

— A legtökéletesebb lény a datolya-ember! — szokta mondogatni egyik barátom, névszerint Májer Kúnó. — Az arab, az ős datolya-ember, a fa alatt fekszik, nézi a levelek hátát és vár. Közben a datolya megérik és lepotyog az arab szájába. Az arab megétkezi. Aztán megint vár. Közben a másik datolya is egérik és az is lepotyog. Az arab azt is beétkezi és így él nyugodt és zavartalan harmoniában, önnön bölcseségének árnyékában. Ez az elmélkedő és szemlélődő élet sok türelemmel és kevés mozgással a Nirvana előkészítő tanfolyama, a paradicsom előszobája. Én, azért élek jól, mert datolya-ember vagyok.

Májer Kúnónak könnyű volt így beszélnie és a datolya-embert játszania. Nagyon gazdag volt, tehát nyugodtan fekhetett perzsa szőnyeggel letakart alacsony pamlagán, mert ezalatt a bankban minden nap új meg új

kamatokat érlelt számára és ezek a kamatok minden negyedévben pontosan az orrára potyogtak. A ház, amelyben lakott, az övé volt, a lakók mind neki fizették a házbért. Avagy adósak maradtak vele, mint például Korponai Péter, aki éppen Májer úr alatt lakott a földszinten.

Korponai Péter a maga szempontjából szintén datolya-ember volt. Talán nem annyi joggal és fedezettel, mint Májer, de bizonyára több meggyőződéssel. Mert Májer csak egy adás-vevésben eltöltött élet alkonyán emelkedett a datolya-elmélet magaslatára, Korponai Péter ellenben született datolya-tehetség volt, aki egész életében nem csinált semmit, csak várta a jó szerencsét. Ő is a pamlagon feküdt, mint a feje fölött Májer úr, de neki nem voltak kamatai, sőt még állása sem. Minden vagyona egy találmány volt, amelyet nem bírt értékesíteni. Ebből élt. Ezt a találmányt sem ő találta ki, csak neki adták át elhelyezés végett ; ő pedig bölcs óvatossággal tartózkodott attól, hogy e találmány érdekében valamit cselekedjék, csak egyet is lépjen. Minek? Ha a találmány jó, majd csak akad valaki, aki jelentkezik érte, ha pedig nem jó, úgyis hasztalan minden mozgolódás. És legalább addig, amíg talál-

mányának nincs gazdája, mindig kap rá újabb «szervezési költségeket» a szerencsés és reménykedő föltalálótól.

Korponai Péter tehát évek óta a pamlagon feküdt és türelmesen várta a maga kis datolyáit, amelyek azonban sehogyan sem akartak megérni. Pedig ő már a lepotyogás sorrendjét is megállapította: előbb egy kis készpénz, terjedelmes, tekintélyes készpénz, aztán egy kis hivatal, nem sok munkával, bőséges fizetéssel járó hivatal, végül egy kis feleség, gazdag feleség, szép, nagyon szép hozománnyal. Mindehhez egyszerre és könnyen hozzá lehetett volna jutni, ha nem is a leírt sorrendben. Csak Májer Ilkát kellett volna feleségül vennie. Vagyis még a házból sem kellett volna kimozdulnia, csak lehivatnia Májer urat és elkérni tőle egyetlen leányának a kezét.

Ez a vállalat azonban nem sok reménynyel biztatta. Májer úrral inkább feszült viszonyban volt, mert a házbérfizetés körül állandó nézeteltérés mutatkozott kettőjük között. Ezt a nézeteltérést Májer úr az idők folyamán írásba is foglalta, hosszú és keskeny papirlapra, amelyen felül nyomtatás, alul pedig okmánybélyeg volt. Ez okmánybélyeg hatása alatt egy viharos napon vegyes

külsejű emberek jelentek meg Korponai lakásán és a jelen volt bútorokat jobb ügyhöz méltó buzgalommal tologatták ki a szobából. Korponai addig várta fölülről az áldást, míg alulról kihúzták alóla a pamlagot. És ezzel vége volt az egész datolya-elméletnek, mert ugyan min nyugodhatott volna ez az elmélet, amikor Korponainak magának sem volt már mire lefeküdnie? Ahol nincs pamlag, ott vége a filozófiának is.

Az ügyvéd — alighanem már a halál küszöbén állt, vagy valami más nagy betegségben szenvedett — a vándorló bútorokat látván, mégis valami szánalom félét igyekezett érezni.

— Sajnálom, sajnálom, — mondta olyan hangon, amelyet a meghatottság zománcával próbált fölcifrázni, — de én nem segíthetek. Ezen csak egy ember segíthet.

— Ki az? — kérdezte Korponai egykedvűen.

— Maga Májer Kúnó úr, a háztulajdonos. Ő maga, személyesen. Ha fölfáradna hozzá, talán lehetne valamit csinálni. Ismerem, jó ember, nem mohó ember, szívesen váró ember. Ha ön egy pár jó szót szólna neki, azt hiszem, elhalasztaná az árverést.

Korponai vállat vont. Fölfáradni az eme-

letre? Mire való az egész? De azután, hogy a kedves bútorain végignézett és eszébe jutottak a fogadóba való költözködés minden borzalmai, mégis rászánta magát a kalandos kísérletre. Fölfáradt az emeletre a háziúrhoz, aki éppen leányával, a nagyon csinos Májer Ilkával theázott.

— Mivel szolgálhatok? — kérdezte Májer úr előzékenyen.

Korponai az öregre nézett, majd a leányra, aki diszkréten fölállt és távozni akart. Ilka nem azért volt háziúrnak a leánya, hogy ne tudja miről van szó.

De Korponait az efféle csekélység nem izgatta.

— Óh, kérem, kisasszony, nem titok, — mondta elegánsan. — Csekélység az egész ... a bútoraimat ássák ki sírjukból a hiénák ... a kedves papa szíves engedelmével ...

Májer úr nagyot nyelt. Azért jött ez ide, hogy szemtelenkedjék?

— Kérem, Korponai úr, — mondta szigorúan — önt már másfél év óta van szerencsém lakómnak tisztelni, ám ön a foglalón kívül mindezideig semmiféle házbért nem szíveskedett fizetni ...

— Nem az én hibám, — mondta Korponai. — Ön tudja, hogy van egy találmá-

nyom ... Nincs keresményem, de van találmányom.

— Tudom, de ön nem csinál vele semmit. Ön egyáltalában nem csinál semmit. Ön egész nap ki nem mozdul szobájából. A házmesterné, aki önre takarít, elmondta nekem, hogy ön egész nap a pamlagon fekszik és pipázik.

— Ez a datolya-elmélet, — mondta Korponai nagyon komolyan. — Az arab a fa alatt fekszik és várja, hogy az érett datolya a szájába potyogjon. Én is évek óta várom, de, úgy látszik, ez az éghajlat nem kedvez a déligyümölcsnek. Nincs szerencsém ... no!

A szép Májer Ilka elnevette magát.

— No lám, papa, a te filozófiád!

— Tessék? — kérdezte Korponai.

— Úgy van, — mosolygott Májer úr. — A filozófiában, úgy látszik, testvérek vagyunk. A fa alatt fekvő arabot én is szeretem. Én is úgy rendeztem be életemet, hogy nem törődöm semmivel. Napjaim a «desz ami lesz» jegyében múlnak el. Ha megérik a datolya és lepotyog, jó, ha nem potyog le, úgyis jó.

— Ezt mondom én is!

— De nem mindenkinek sikerül a datolyát kivárnia. Nekem sikerült ... Önnek úgy látszik, nem.

Korponai a homlokához kapott. Elnevette magát:

— Köszönöm a szíves felvilágosítást ... Most már mindent értek.

— Mit? — csodálkozott Májer úr.

— Azt, hogy én miért maradtam éhen. Ketten voltunk arabok egy fa alatt és ön, kedves Májer úr, közbefeküdt. Amíg én gyanulatlanul vártam a földszinten, ön elhelyezkedett az első emeleten. Így aztán, ami lepotyogott, mind önnek jutott. A nekem szánt datolyát is ön kapta be ...

Korponai vette a kalapját.

— Be fogja látni, kedves Májer úr, — szólt ünnepélyesen — hogy ezek után nem maradhatok az ön lakója. Megyek más fa alá.

— Nem; — mondta Májer úr — igaza van és kárpótlással tartozom önnek. Költözzék föl a második emeletre, akkor ön lesz közelebb a datolyához.

De Korponai a fejét csóválta:

— Nem ... azt nem teszem. De ha igazán segíteni akar rajtam ...

Korponai nagyot nyelt. És Májer Ilkára nézett. Hogyan is van? Készpénz ... hivatal ... feleség ... ha nem is ebben a sorrendben ...

— Nos? — türelmetlenkedett Májer úr.

— Engedje meg, hogy itt maradjak... az ön lakásában. Ez már kipróbált hely. Ilka kisasszony is itt maradhatna.

Májer úr nagyot nézett. Ilka kisasszony elvörösödött.

És Korponai ott maradt.

MOZI-DRÁMA.

I.

Gróf Vörösváry Agenor huszonöt éves volt és olyan életúnt, mintha még csak tizennyolc éves lett volna. Abban a korban, amelyben az élet a legtöbb és a legszebb jókkal kedveskedik az embernek, a fiatal gróf már nem tudott örülni. Foglalkozása nem volt, csak pénze, nem olvasott semmit, csak az ujságot, azt is kínnal, a kártyát únta és az asszonyok... no igen. Az asszonyokból kijózanodott, holott tulajdonképen még nem is részegedett beléjük. Az élet ilyenformán a halálon kívül semmi újat sem adhatott neki.

De mégis. Azon a nevezetes decemberi estén, amikor először kezdett az öngyilkossággal kacérkodni, egészen idegen és ismeretlen vidékre vetődött. Elmélyedve a halál izgató gondolatába, vakon ment mindig előre, mintha már most ki akarna vándorolni az

életből. Így jutott ki a külvárosba, mind piszkosabb és sötétebb utcákba. És így jutott egy neki teljesen ismeretlen intézmény, az Aranjuez-mozi elé. A mozi rikító ívlámpái, kék és vörös villamos körtéi és a kikiáltó recsegő hangja fölrázták tépelődéséből. Megállt és értelmetlenül bámult a színes plakátokra, amelyek hangzatos címekkel hirdettek vérfagyasztó drámákat és nevettető jeleneteket. Vágtató lovakat látott a plakátokon és alélt nőket, álarcos rablókat és titokzatos automobilokat. Gyerekek ácsorogtak a mozi előtt és cselédek, míg a kikiáltó fásultan, meggyőződés nélkül recsegte:

— Folyvást, folyvást . . .

Gróf Vörösváry Agenor még sohasem volt moziban. És most, ezen a szomorú estén, valami gyermekes vágyakozás kapta meg. Mi lehet odabent? Százezerszer elment már a hivalkodó mozipaloták előtt, sohasem kívánkozott be. Észre sem vette, hogy vannak. De most, itt a sötét utcában, ez a vásári bódé rettenetesen csábította. Körülnézett, mintha azt kémlelné, látja-e valaki, ismerik-e, tudják-e, hogy most egy előkelő gróf ereszkedik le a népies mulatsághoz? De az utcán alig lézengett pár ember, szürke, szegény, nem az ő fajtája. És megnyugodva, gyors

elhatározással a pénztárhoz lépett és befizetett a kis ablakon egy koronát.

— Páholy, — mondta a pénztárosné.

A kikiáltó kinyitott egy kis ajtót. Az ajtó recsegett, a kikiáltó recsegett és a gróf bent volt a sötét nézőtéren, ahol láthatatlan kezek lenyomták egy székbe. A grófnak épen csak annyi ideje volt, hogy elolvassa a vásznon lévő fölírást: «Dongagyártás Tirolban. (Természeti.)» Azután elkezdődött az előadás.

II.

A dongagyártás titkai nem érdekelték túlságosan a fiatal grófot. Megkönnyebbülve sóhajtott föl, amikor a képen a legutolsó dongát is meggyártották és a nézőtéren kigyult a világosság. Most látta, hogy egészen egyedül ül a terem legvégén, míg a terem túlsó végén pápaszemes, sovány és szomorú szőke nő kalapál a kopott pianinón. Az egész nézőtéren nem ült tíz ember, a széksorok között pedig egy vöröshajú, szeplős lány álldogált műsorokkal. A fiatal grófban valami csalódás-féle ébredt. De a terem már megint elsötétült és a vásznon újabb fölírás jelent meg: «A cow-boy szerelme.» És már a legvadabb lovak száguldoztak föl-

alá a filmen és barnaképű, nyurga legényke, nagykarimájú sombrerokban, övükben revolverrel, pofaszakállas nadrágokban nyargalásztak ide-oda, látszólag minden komolyabb ok nélkül. Azután jött egy leány, szelíd, nagyszemű, fehér arcú, karcsú, barna amerikai leány, rövid szoknyában és egyszerű blúzban és ábrándosan nézett az egyik cowboyra, de milyen ábrándosan! Ez volt a cowboy szerelme és gróf Vörösváry Agenor egyszerre elsápadt és elpirult. Valami rettenetes fájdalom szorongatta a szívét, nem, soha életében nem látott ilyen szép leányt. Milyen bájos volt, milyen finom és szűzies, milyen komoly és mégis, amikor néha elmosolyodott, mennyi pajkosság és csintalanság volt mosolyában! Igaza volt a cow-boynak, hogy ezt a leányt szerette, mert gróf Vörösváry Agenor, aki gróf volt, tehát sokkal előkelőbb és finomabb ember, mint egy közönséges csikós, szintén beleszeretett ebbe a lányba. Igen, a fiatal gróf egyszerre megfeledkezett arról, hogy tulajdonképen únja az életét és meg akar halni, megfeledkezett mindenről. Mohó szemmel meredt a filmre, régi, kopott, ezerszer lejátszott film volt, nagy fehér foltokkal, fekete pontokkal, de ehhez a fiatal gróf úgy sem értett. Ő csak Violetet, a pusz-

ták vadvirágát, a cow-boy és gróf Vörösváry Agenor szerelmét nézte. És a fájdalom mellé valami gyönyörűség is lopózott a szívébe, valami bizonytalan reménykedés ... hátha ... istenem, ha ez a finom és szűzies Violet a közönséges csikós szerelmét sem utasítja vissza, miért ne hallgatná meg az előkelő gróf Vörösváry Agenort?

A képnek vége volt és a gróf fölriadt álmodozásából. Zavartan és ijedten nézett körül, mintha attól tartana, hogy az emberek leolvassák arcáról szerelmét. De az emberek nem törődtek vele. És amikor a mozi megint elsötétedett, a gróf hátat fordított a vászonnak, behunyta szemét és maga elé idézte a karcsú és barna Violet édes képét, nagy szemét és pajkos mosolyát. Istenem, egyelőre talán mégsem kellene meghalnia ... hiszen mégis csak vannak új dolgok az életben. Ez a Violet!

A fiatal gróf már sokszor volt szerelmes, de ilyen alaposan még soha. Amikor vége volt az előadásnak, még egyszer befizetett a kis ablakon és még egyszer végignézte a cow-boy szerelmét. Sőt végignézte harmadszor is. Azután kiszédült a moziból és hazatámolygott. A világ megváltozott körülötte. A sötét külvárosi utcákban millió tarka lam-

pión himbálózott, az aszfalton rózsák nyíltak, a menyországból pedig angyalok hajoltak feléje és lágyan énekelték ezt az egy szót, ezt az egy nevet:

Violet! Violet!

III.

Ezek után gróf Vörösváry Agenor belátta, hogy nem élhet tovább Violet nélkül. És elhatározta, hogy nekivág a világnak és addig nem nyugszik, amíg Violetet megtalálta. A cow-boyal majd elintézi a dolgot. Ad neki egy milliót vagy megöli, de mindenképen elveszi tőle az imádott leányt.

Gróf Vörösváry Agenornak nem voltak rokonai vagy bizalmas barátai, akiket nagy titkába beavathatott volna. Csak ügyvédje volt, közönséges, ravasz ügyvédje, aki a vagyonát kezelte. Ezzel az emberrel meg kellett beszélnie a dolgot, hiszen nem lehet előre tudni, hátha valami baj történik, a hajó elsülyed, a vonat kisiklik, indiánok támadják meg és . . . hátha őt öli meg a cow-boy? Meg akarta csinálni végrendeletét az amerikai utazás előtt. És fölment az ügyvédjéhez.

Az ügyvéd nagyon helyeselte a fiatal gróf tervét. Csak menjen Amerikába. Nagyon okos. Itthon úgy sincs semmi dolga. Ami pedig

Violetet illeti, nem lesz nagyon nehéz megtalálni. Meg kell tudni, melyik gyárból való az a film, hol vették föl? Majd ő megtudja. Azután el kell menni a gyárba és kérdezősködni. Ott majd megmondják. Miért ne mondanák meg gróf Vörösváry Agenornak?

A fiatal gróf boldog volt. Istenem, milyen könnyű, milyen egyszerű az, amit olyan rettenetesen nehéznek és bonyodalmasnak képzelt! A gyárban megtudja Violet címét, azután fölkeresi, fölajánlja neki szívét és szerelmét és mind a hármat hazahozza Magyarországba: szívét, szerelmét és Violetet. A cowboy ott marad. Nagyon egyszerű az egész.

Az ügyvéd másnapra már megtudta a filmgyár címét: Brothers Patterson, Chicago. És a fiatal gróf még az este Fiumába utazott, hogy hajóra szálljon. Nyolc nap mulva megérkezett Chicagóba és a kilencedik nap reggelén, elfogódva, dobogó szívvel, izgatottan és boldogan beállított a Brothers Patterson film-gyár irodájába, hogy a cow-boy szerelméről, a puszták vadvirágáról, a karcsú, barna, nagyszemű, álmodozó és mégis pajkos Violetről kérdezősködjék.

Milyen nagyszerűen sikerült eddig minden! A vonat nem siklott ki, a hajó nem süllyedt el, indiánok nem támadták meg... és most

már itt van a gyárban és öt perc mulva tudni fogja, hol van Violet? Mégis csak szép az élet!

IV.

A gyárban nagyon kedvesen fogadták és nagyon jól bántak vele. Hogyne, egy gróffal! Egy gróf Vörösváry Agenorral! Amikor megmondta, hogy «A cow-boy szerelme» című kép iránt érdeklődik, rögtön nekiestek a katalógusoknak és keresni kezdték.

— Miért érdeklődik e kép iránt? — kérdezte az egyik Brothers Patterson.

A gróf egy pillanatig habozott. Azután elszántan kijelentette:

— Azon a képen egy fiatal leány van. Azt a fiatal leányt feleségül akarom venni...

Brothers Patterson bólintott:

— Nem ujság. Már máskor is megesett velünk...

Öt perc mulva a gróf már tudta, hogy «A cow-boy szerelme» című képet tizenöt év előtt vették föl és Violet szerepét egy Annie Mackenzie nevű színésznő játszotta. Ez egy kicsit lehangolta. Tizenöt év... nem Violet, hanem Annie... és színésznő...

— Legfölebb nem veszem feleségül, — mondta magában. — Talán jobb is... Meg-

teszi egy kis viszony is. Tizenöt év! A képen tizennyolc esztendőt mutat, ma harminchárom ... a legszebb kor, szép, érett asszszony. Talán jobb is. Megteszi egy kis viszony is ...

És meghatottan kérdezte:

— És ... és ... meg lehet tudni, hogy ez az Annie Mackenzie nevű színésznő hol van most?

Öt perc mulva a gróf már tudta, hogy Annie Mackenzie még mindig a gyárnak dolgozik és e pillanatban a tizenkilencedik számú színpadon próbálja «A cow-boy anyja» című lovas-drámát.

Brothers Patterson előzékenyen lekísérte a grófot a tizenkilencedik számú színpadra, ahol a díszlet egy kis kunyhót ábrázolt. A kunyhóban kopott asztal mellett fehérhajú, jóságos arcú, kövér asszony ült, a cow-boy anyja. A fiatal gróf izgatottan nézett körül, Violet Anniet kereste, de nem látta sehol.

Brothers Patterson bemutatta a grófot a rendezőnek, azután otthagyta. A gróf leült és várt. Violet Anniet várta. De Violet Annie nem jött. Cow-boyok jöttek, széles karimájú sombrerokban, revolverrel az övükben, szakálnadrágokban, jött egy fiatal lány is, szőke, gömbölyű, kékszemű, jókedvű, lovak is jöt-

tek, mindenki jött, csak Violet Annie nem. És amikor a felvételnek vége volt, dadogva kérdezte a rendezőtől:

— Annie ... Mackenzie ... azt mondták, hogy játszik?

— A cow-boy anyját játssza, — mondta a rendező.

— Az a ... kövér ... öreg ... ősz ...

— Az.

A gróf megtántorodott. Annie Mackenzie ebben a pillanatban ment el mellette. A gróf pillanatig ránézett. Ránézett arra a bájos, finom, szűzies fiatal lányra, aki miatt Budapestről Chicagóba utazott. Ránézett a cow-boy és gróf Vörösváry Agenor szerelmére. Ránézett Anniera, aki nyolc nap előtt még Violet volt. Ránézett. A nő öreg volt, csunya volt, mérges volt.

— Nagyon megváltozott, — sóhajtott a gróf — nagyon megöregedett. Tizenöt év előtt sokkal szebb volt ...

A rendező elgondolkozott:

— Tizenöt év előtt? Már akkor is harminc éves volt ...

A gróf búsan ment el a gyárból.

— Úgy látszik, házassága nem volt boldog, — mondta szomorúan. — A cow-boy rosszul bánt vele ...

V.

Kint az utcán megállt:

— Mit csináljak most? Mit csinál egy magyar gróf Amerikában? Vagy főbelövi magát, vagy megházasodik . . .

És négy nap mulva elvette a parafakirály leányát, húsz millió dollár hozománnyal . . .

A HALÁL KUTYÁJA.

— Látja azt a nagy fekete kutyát? — kérdezte az öreg doktor és fekete botjával egy hatalmas ebre mutatott, amely a tengerparton föl-alá szaladgált.

— Mit akar vele?

— Ma meghal valaki. Ez a halál kutyája.

Megdöbbentem és aggodalmas csodálkozással néztem az öreg úrra:

— Kedves doktorkám, tudja-e, hogy maga nagyon furcsán beszél?

— Meglehet! Talán rosszul is tettem, hogy figyelmeztettem.

— Nem vagyok babonás.

— Nem babona az kérem. Tizenkét év óta figyelem ezt a kutyát. Mikor először meglátam, mindjárt gyanús volt. Senki sem tudta, hogyan jött ide, ki a gazdája? Csak jött és aznap meghalt a fürdőigazgató fiatal felesége. Ez ugyan véletlen is lehetett, de másnap a kutya eltünt. Vagy tíz nap mulva bukkant

föl újra ugyanazon a helyen, ahol most látja. Izgatottan szaladgált ide-oda, néha megállt, a tenger felé fordult és keservesen vonított. Hosszan elnéztem, valami gyötrő félelem kezdett kínozni. Mire sétámból hazatértem, nagy ijedten ujságolták, hogy az öreg ezredes, aki reggel érkezett, hirtelen meghalt. Azóta látom az összefüggést a fekete kutya és a halál között. Tizenkét év óta, valahányszor ez a kutya itt megjelent, mindig meghalt valaki.

— Furcsa!

— Inkább rettenetes!

— Jó, hát legyen rettenetes ... de, az igazat megvallva, még sem tudok ebben a kutyahistóriában hinni.

A doktor ámulva nézett rám:

— Nem hisz benne? Ha én mondom?

— Édes doktor, ha azt fogja mondani, hogy a tüdőm minden kritikán alul van és négy nap mulva meghalok, alkalmasint hinni fogok önnek. De amikor azt mondja, hogy innen félórányira ma meghal valaki azért, mert itt a tengerparton egy fekete kutya szaladgál ...

— Jó, jó, nevessen csak!

Ebben a percben a kutya megállt és vonítani kezdett. Lompos farkát behúzta, fejét a

magasba emelte és olyan keservesen, olyan borzalmasan üvöltött, hogy a hátam borsózott bele. Alkalmasint el is sápadtam egy kicsit, mert a doktor diadalmasan nézett rám:

— No, ugy-e?

— Mit, ugy-e? — pattantam föl dühösen. Lelkem mélyéig szégyeltem gyöngeségemet. — Mit bizonyít ez a rémes vonítás? Semmit, semmit, semmit!

— De mégis megijedt tőle!

— Megijedtem? Nem! Csak kellemetlen volt. Mint váratlan pointe egy rémhistória végén ...

Elbúcsúztam a doktortól és a kutya felé siettem. A doktor utánam kiáltott:

— Mit akar?

— Közelről is megnézem azt a kutyát, — feleltem.

A doktor vállat vont, megnézte az óráját és visszament a fürdőbe.

Gyors és határozott lépésekkel mentem a kutya felé, de nem tagadom, szívem hevesebben dobogott. A doktor szavai fölizgattak. A kutya kérdezőn, kíváncsian nézett reám, megvárta, hogy melléje álljak.

— Cæsar! — mondtam találomra és megsimogattam a fejét.

A kutya, mintha értett volna ezen a neven, fölállt és hízelkedőn dörgölőzött hoz-

zám. Megveregettem a hátát, a kavicsos tengerparton játszani, hancúrozni kezdtem vele, Cæsar fölugrált rám, nyaldosta kezemet, okos szeméből hálát és szeretetet olvastam ki. Mikor a nagy mulatságban kifáradva leheveredtem a partra és Cæsar kéjesen elnyújtózott mellettem, hangosan fölnevettem:

— Mégis csak kómikus! Cæsar a halál kutyája...

Cæsar is, mintha megértette volna, miről van szó, majdnem megbolondult jókedvében és örömében. Ide-oda futkározott, keresztülugrott rajtam, bukfencezett, olyan könnyelmű volt, hogy egyszer bele is esett a tengerbe. Kéjes gyönyörrel engedte át magát a hullámok játékának és amikor kimászott a partra, kikereste magának a legnaposabb helyet, lefeküdt és behunyta szemét...

Ekkor vettem észre, hogy a koromfekete kutya hasán hófehér folt van. Hatalmas fehér folt. Amikor jobban megvizsgáltam, meghűlt bennem a vér. A foltnak halálfej alakja volt...

Hát mégis igaz? Cæsar igazán a halál kutyája? És most itt fekszik, gondtalanul, nyugodtan alszik. Valami különös nyugtalanság, izgatottság vett erőt rajtam. Eszembe jutott valami, valami ostoba és csúnya dolog. Szaba-

dulni akartam ettől a gondolattól, de nem bírtam, mind erősebben, parancsolóbban jelentkezett. Mi történnék, ha a kutyát megölném? Mi történnék?

A vér a fejembe szállt, fejem zúgott, a világ forgott velem. Fejem fölött láttam a tengert tarka halászbárkáival és lenn, mélyen magam alatt a kék eget, az aranyos napot. Lázam volt, utóbb a hideg rázott ... Körülnéztem, az egész környéken sehol senki. Egyedül vagyunk ketten: én és a halál kutyája. Lassan, óvatosan, nesztelenül zsebembe nyúltam. Revolverem csövén megcsillant a napsugár ... Cæsar mélyen aludt, néha horkantott egyet, álmában valami légy után kapott ... Fölemeltem a revolvert, de kezem borzasztóan reszketett és a szemem előtt a színek összefolytak. Nem láttam többé se tengert, se eget, se Cæsart, csak végtelen fekete sötétséget, amelynek közepén halálfej vigyorgott ... Elsütöttem a fegyvert.

Mikor kábultságomból magamhoz tértem, egyedül voltam. Cæsar eltűnt. A revolvert görcsösen szorongattam ... Alig tudtam visszaemlékezni arra, ami történt. Lassan, elgondolkozva és rettenetesen kimerülve sétáltam vissza a fürdőbe. A fejem úgy fájt, mintha vaskalapácsokkal ütögették volna, szívem tá-

jékán kínos szúrást éreztem. Fölmentem a szobámba és a doktorért küldtem.

— A doktor? — kérdezte a fehér főkötős szobaleány és furcsán nézett reám.

— Igen, a doktor ... kéretem jöjjön el.

— Hát nem tetszik tudni, hogy meghalt?

Visszatántorodtam. A szobaleány leültetett a pamlagra, vizet hozott és így mondta el:

— Igen, kérem ... ma délelőtt ... amikor sétájáról visszatért, a parkban összeesett ... egy perc alatt vége volt.

A FRANCIA SZOBA.

(Szín: egy vendéglő szeparéja, amelyet minden különösebb ok nélkül francia szobának neveznek. Talán azért, hogy megkülönböztessék az angol szobától, a japán szobától, a török szobától, az orosz szobától. Mert ezek a szobák mind egyformák ugyanazokkal az ízléstelen, unalmas bútorokkal; a hosszúkás asztallal, az üres pohárszékkel, a vörös selyem pamlaggal, az aranykeretes nagy tükörrel és az utálatos gázkályhával, aminél kijózanítóbb, ridegebb valamit képzelni sem lehet. Hideg és merev sárgaréz-csillár, amelynek csak minden második körtéje ég, takarékosságból vagy hanyagságból. A szoba inkább barátságtalan, amit az asztalnál egyedül ülő smokingos úr is érez. Nem néz az étlapra, amelyet a pincér feléje tol, hanem cigarettára gyújt és nagy szakértelemmel, megfontoltan az orrán keresztül ereszti ki a füstöt.)

A PINCÉR *(tiszteletteljesen)*: Nem vacsorázik a nagyságos úr?

A NAGYSÁGOS ÚR: Köszönöm, majd később. ... Egy hölgyet várok. De miért adták nekem ezt a barátságtalan rideg szobát?

A PINCÉR: Kérem, nagyságos úr, minden szobánk egyforma ... és csak ez volt szabad. Szobáink nagyon kapósak, az urak egy idő óta nagyon ideszoktak. Minden este zsúfolva vagyunk.

A NAGYSÁGOS ÚR: Veszem észre.

A PINCÉR: De gondom lesz rá, hogy a nagyságos úr legközelebb a legjobb szobát kapja . . .

A NAGYSÁGOS ÚR: Legközelebb? . . Egyhamar nem igen jövök ide . . . *(Kis szünet.)*

A PINCÉR: Őszintén megvallva, azt hittem, hogy a nagyságos úr örülni fog ennek a szobának. Igaz, hogy régen volt szerencsénk a nagyságos úrhoz, de azelőtt minden este ebben a szobában vacsorázott.

A NAGYSÁGOS ÚR: Ebben a szobában?

A PINCÉR: Már nem méltóztatik emlékezni? Mielőtt megtetszett házasodni . . .

A NAGYSÁGOS ÚR: Maga tudja, hogy megházasodtam?

A PINCÉR *(mosolyogva)*: Én ne tudjam? Hiszen itt tartottuk a legénybúcsút is . . . bizony, lesz már vagy tíz éve . . . Azóta sem járt itt a nagyságos úr. Tíz éve!

A NAGYSÁGOS ÚR: Tizenkettő.

A PINCÉR: Tizenkettő! A nagyságos úr nem változott meg. Ma is olyan fiatal, derék. Egyetlen egy ősz hajaszála sincs . . .

A NAGYSÁGOS ÚR: Ügyesen titkolom. De gyujtson be abba a gázkályhába . . . fázom.

A PINCÉR: Igenis . . . *(Mialatt begyujt)*: A nagyságos úr azelőtt nem volt olyan fázékony.

A NAGYSÁGOS ÚR: Vénülök.

A PINCÉR: Ugyan! A nagyságos úr nincs több negyvenkét évesnél és harmincötnek látszik.

A NAGYSÁGOS ÚR: Maga nagyon kedves. Negyvenöt éves vagyok, ötvennek látszom és hetvenötnek érzem magamat.

A PINCÉR: A nagyságos úr rosszkedvű.

A NAGYSÁGOS ÚR: Sok szomorúságom volt.

A PINCÉR: Igen, tudom ... *(Valamivel halkabban.)* A válás ...

A NAGYSÁGOS ÚR: Maga azt is tudja, hogy elváltam a feleségemtől?

A PINCÉR: Én ne tudjam? Húsz éve vagyok Budapesten pincér, tizenkét éve ebben a hotelban ...

A NAGYSÁGOS ÚR: Csodálatos! Azt hittem, hogy mindenki elfelejtett már ...

A PINCÉR: Azért, mert pár év óta külföldön tetszik élni? Az olyan vendéget, mint a nagyságos úr, nem lehet elfelejteni ...

A NAGYSÁGOS ÚR: Hogyan is hívják magát?

A PINCÉR: Lajosnak. Én vagyok a Waitzner Lajos.

A NAGYSÁGOS ÚR *(emlékeiben keresgél)*: Lajos ... Lajos ... igen, kezd eszembe jutni ...

A PINCÉR: Az természetes. Másfél évig én szolgáltam ki a nagyságos urat, amíg minden este itt tetszett vacsorázni a Vilma nagyságával ...

A NAGYSÁGOS ÚR: Kivel?

A PINCÉR: A Vilma nagyságával.

A NAGYSÁGOS ÚR: A Vilma nagyságával... igen... a Vilma nagyságával. Ez volt az a szoba?

A PINCÉR: Ez.

A NAGYSÁGOS ÚR: Nem ismerek rá.

A PINCÉR: Pedig nem változott benne semmi. A bútorok ugyanazok... igaz, a pamlag azelőtt világos-kék selyem volt, most pedig vörös...

A NAGYSÁGOS ÚR: Talán azért...

A PINCÉR: Lehet. De egyebekben minden a régi.

A NAGYSÁGOS ÚR *(föláll)*: A tükör is?

A PINCÉR: Az is. A nagyságos úr neve ma is ott van az üvegen a Vilma nagyságáé mellett.

A NAGYSÁGOS ÚR *(mohón a tükörhöz lép)*: Hol?

A PINCÉR: Mindjárt megkeressük...

A NAGYSÁGOS ÚR: Ne bántsa... Már látom... Vilma... Sándor... igen, az ő írása, meg az enyém...

A PINCÉR: A Vilma nagysága gyűrűjével tetszettek bekarcolni... Volt az a platinagyűrűje a három nagy brilliánssal.

A NAGYSÁGOS ÚR: De jól emlékszik rá...

A PINCÉR: Itt, ebben a szobában kapta, a

születésnapján a nagyságos úrtól ... azért tudom ...

A NAGYSÁGOS ÚR *(hirtelen)*: Tulajdonképen minek juttatja eszembe ezeket a dolgokat?

A PINCÉR: Nagyságos úr ... illetlenség volt... bocsánatot kérek ...

A NAGYSÁGOS ÚR: Nem volt illetlenség, de fölösleges erről a régi históriáról beszélni. *(Visszaül az asztalhoz. Erősen, mintegy magát bátorítva)*: Egy hölgyet várok.

A PINCÉR: Igenis.

A NAGYSÁGOS ÚR *(előveszi az étlapot)*: Nagyon jó vacsorát kérek ...

A PINCÉR: A legjobbat fogom adni. Ismerem a nagyságos úr ízlését ... tessék rámbízni. ... És pezsgőt hozzá, mint rendesen.

A NAGYSÁGOS ÚR: Mint rendesen?

A PINCÉR: Mint rendesen ... tizenkét év előtt.

A NAGYSÁGOS ÚR: Igen. A legfanyarabbat.

A PINCÉR: Azelőtt az édeset tetszett szeretni ...

A NAGYSÁGOS ÚR *(kényszeredetten)*: Azelőtt!.. Hallja!... *(Meggondolja a dolgot, nem folytatja.)*

A PINCÉR: Parancs?

A NAGYSÁGOS ÚR: Semmi ...

(Az ajtón kopogtatnak. A pincér kimegy és rögtön visszajön egy bokrétával.)

A PINCÉR: Virágot hoztak.

A NAGYSÁGOS ÚR: Adjon a lánynak egy koronát.

(Mialatt a pincér elintézi ezt a megbízást, a nagyságos úr kibontja a papirosból a virágot és leteszi az asztalra.)

A PINCÉR *(visszajön, mosolyog)*.

A NAGYSÁGOS ÚR *(mérgesen)*: Mit mosolyog?

A PINCÉR: Istenem ... nagyon neveletlen vagyok ... de nem tehetek róla, nagyságos úr ...

A NAGYSÁGOS ÚR: Mit mosolyog?

A PINCÉR: Bocsánatot kérek ... a virág ... ezek a hófehér Druschki-rózsák ... a Vilma nagysága kedves virágai ...

A NAGYSÁGOS ÚR *(kedvetlenül)*: Tíz óra ... Az én hölgyem késik ...

A PINCÉR: Alkalmasint szőke ...

A NAGYSÁGOS ÚR: Honnan tudja?

A PINCÉR: A szőkék mindig késnek ... és ... és ...

A NAGYSÁGOS ÚR: Mondja már ki ... mindig a szőkét szerettem ... a Vilma nagysága is szőke volt ... és ...

A PINCÉR: És ő is mindig elkésett. Igen, ezt akartam mondani ... *(Kis szünet.)*

A NAGYSÁGOS ÚR *(kis habozás után)*: Addig hozhatna nekem egy kis kaviárt ...

A PINCÉR: És a pezsgőt ... igenis, nagyságos úr ... *(Elsiet.)*

(A nagyságos úr egyedül maradván, még egyszer belenéz az összevissza karcolt tükörbe és a sok száz név közül még egyszer kikeresi a kedves nevet. A fehér rózsákat leteszi a tükör párkányára, mint egy sírkő tövébe. Tekintete még egyszer végigszalad a szoba minden zugán, mintha innen is egy kis emlékvirágszálat akarna tépni. Ebben a pillanatban hetvenöt évesnek látszik és kilencvennek érzi magát. De már visszajön a pincér a kaviárral és a pezsgővel. A nagyságos úr csöndesen, szórakozottan csipegetni kezd a kaviárból.

A pincér némán tölt, azután menni akar).

A NAGYSÁGOS ÚR: Megálljon!

A PINCÉR: Parancs?

A NAGYSÁGOS ÚR: Izé ... Lajos ... *(Elszántan, gyorsan.)* Töltsön magának és igyék velem egy pohár pezsgőt ...

A PINCÉR: Én, nagyságos úr?

A NAGYSÁGOS ÚR: Igen, maga ... *(Tölt neki).*

A PINCÉR: Hát ... ha a nagyságos úr parancsolja ...

A NAGYSÁGOS ÚR: No! ... *(Koccint vele.)* A multra ... emlékeinkre ... közös emlékeinkre ... amire akarja ...

A PINCÉR: A ... a ...

A NAGYSÁGOS ÚR *(gyorsan)*: Jó, jó ... már tudom ... *(Egy ötven koronást dob az asztalra.)* Fizesse ki a vacsorát. Kifutja?

A PINCÉR: Óh, nagyságos úr ...

A NAGYSÁGOS ÚR: Rendben van. Isten áldja meg!

A PINCÉR: A nagyságos úr megy már?

A NAGYSÁGOS ÚR: Igen. Fáradt vagyok, álmos és reggel utazom. Vissza, Londonba ...

A PINCÉR: Megint olyan sokáig el tetszik maradni?

A NAGYSÁGOS ÚR; Talán még tovább ... *(A küszöbön megfordul)*: Izé ... és ha az a hölgy mégis el találna jönni ...

A PINCÉR: Az a hölgy?

A NAGYSÁGOS ÚR *(bizonytalanul)*: Akit vártam ...

A PINCÉR: Igen ... *(Egy kis meghatottsággal.)* Nagyságos úr, azt hiszem, nem fog eljönni ...

A NAGYSÁGOS ÚR *(ránéz a pincérre, érzi, hogy az mindent kitalált)*: Igen ... én is azt hiszem. Nem fog eljönni ... *(Elsiet.)*

A PRAIRIEK GYÖNGYE.

Első szerelmem Maggie, a prairiek gyöngye volt.

Vidéken laktunk, a Duna mellett, egy rendezett tanácsú városban. Ez volt nálunk az egyetlen rendezett dolog. A gázvilágítás azt hiszem még ma is a jövő kétes homályában késik, az állandó színház pedig a tündérmesék országában. A nyári színkörbe még mindig beesik az eső és a közönség csak a cirkuszt látogatja, a cirkuszt, amely már az én gyermekkoromban is ott állt a vásártéren.

Az öreg Canarelli, a cirkuszigazgató minden tavasszal pontosan megjelent. Délelőtt fehér szamáron járta be az utcákat és beszedte a bérletet, délután hozzákezdett a cirkuszépítéshez. Mi gyerekek testületileg kivonultunk a vásártérre, mert a cirkuszépítés mulatságos munkájából mi is ki szoktuk volt venni részünket. Hordtuk a deszkát, tar-

tottuk a ponyvát, kibontottuk az összecsomósodott köteleket és boldogok voltunk, ha az öreg Canarelli vagy a Dummer Auguszt akrobata-tehetséget fedezett föl bennünk. Mire a bódé fölépült, az összes manége-titkokat tudtuk és az egész személyzet barátunk volt. Kis ujjunkban volt a műsor, de odahaza a világért nem árultuk volna el. Csak nagy titkolózva emlegettük, hogy a cirkusz veszedelmesen szép lesz és hogy az öreg Canarelli szenzációs ujdonságokat hozott. Legföljebb a lányoknak súgtuk meg szigorú titoktartás terhe alatt, hogy Imperátor, a fehér-sörényű, fekete arabs paripa megint itt van és sokkal nagyobbat ugrik, mint tavaly ...

Abban az esztendőben, amely első szerelmem történetével legszorosabban összefügg, Maggie, a prairiek gyöngye első ízben volt tagja a Canarelli társulatának. Halaványy, karcsú, fekete leány volt, szemében veszedelmes tűz lobogott. Minden este rézszínű trikóban, csecsebecsékkel, tarka ékszerekkel telirakva foglalt helyet egy deszka előtt, egy hasonlóan öltözött hórihorgas, rosszképű legény pedig vad ugrándozások és üvöltések közepette késeket és baltákat hajigált feléje. Ez az úr a Fürge Sasnak nevezte és az apachetörzsből származónak vallotta magát. Kelle-

mesen hátborzongató mutatvány volt, csodáltuk a legény ügyességét és a szép leány bátorságát. Mindezeken felül hamisítatlan rézbőrűeknek tartottuk őket és ez a körülmény döntötte el sorsomat.

Ki nem rajongott valamikor Vadölőért, Bőrharisnyáért és az Utolsó Mohikánért? Ki nem gyászolta Uncas szomorú halálát, ki nem adózott tiszteletteljes csodálkozással a Nagy Kígyó eszének és Sólyomszem romantikus becsületességének? Ma, amikor ezeket a sorokat írom, gyermekes elérzékenyüléssel gondolok vissza arra az időre, amikor pajtásaimmal nagy és bátor indián-törzset alakítottunk és a kis Dunasziget sűrű bokraiból vakmerő támadásokat intéztünk a halványarcúak ellen. Emlékezem a keserű lapuból készült skalpokra, a tollas fejdíszre és a rövidnyelű fokosokra, amelyek nálunk a tomahawkot helyettesítették. Emlékszem a békepipára is, amelyet apámtól loptam és amelyben szárított kukoricalevél pótolta a dohányt.

Ebben az időben én voltam a Fekete Borz.

Amikor először jelentettem ki otthon, hogy én vagyok a Fekete Borz, szegény édes anyám sírni kezdett, édes apám pedig, azzal az indokolással, hogy van nekem becsületes ne-

vem is, kegyetlenül elpáholt. Csak az vígasztalt, hogy legjobb barátomat, a Miskát, aki alfőnök volt és Varjutoll névre hallgatott, szintén elpáholták odahaza. Városunkban a felnőttek nem rokonszenveztek az indiánokkal, már tudniillik velünk, benszülöttekkel, mert például a szép Maggieba a félváros szerelmes volt. Természetesen én is, Miska is, nem szólva az indián törzs többi tagjáról. Minket különösen az vonzott, hogy rézbőrű volt, mint mi és gyöngye volt a prairieknek, amelyekről annyit olvastunk.

— Varjutoll, — mondtam egy szép napon Miskának — ez így nem mehet tovább. A Fekete Borz szerelmes . . .

— Kibe óh nagy főnök? — kérdezte a gazember, mintha sejtelme sem lenne a dologról.

— Maggieba, a prairiek gyöngyébe — mondtam panaszosan. — Maggie szép, mint az antilóp (nem nagyon tudtam, miféle állat ez és hol lakik), a Fekete Borz pedig bús, mint egy ló. Mit szól ehhez Varjutoll?

— Varjutoll gondolkozni fog, — szólt Miska és tényleg úgy tett, mintha gondolkoznék. Majd így szólt :

— Varjutoll ketté fogja tépni szívét. Mert ő is szereti Maggiet, a prairiek gyöngyét, de szereti barátját, a Fekete Borzot, a nagy

főnököt is. Szerelme éppen olyan erős, mint barátsága. De Varjutoll önzetlen barát és nem akarja útját állani a Fekete Borz boldogságának. Lemond Maggieről, a prairiek gyöngyéről a Fekete Borz javára ...

— Köszönöm Varjutoll! — suttogtam meghatottam. — A Fekete Borz nem fogja soha elfelejteni ...

Kezet szorítottunk, azután elhatároztuk, hogy megszöktetem a szép Maggiet. A Dunasziget egyik félreeső helyén egy düledező viskó állt, ezt szemeltem ki wigwamnak. Az egész törzset beavattam tervembe és a fiúk valóban önfeláldozó készséggel loptak el hazulról mindenfélét, ami egy jól berendezett háztartáshoz kell. Mindent átvittünk a kunyhóba, sőt Varjutoll egész nap azon törte a fejét, hol lehetne észrevétlenül egy zongorát lopni, mert ennek szerinte nem lett volna szabad a kunyhóban hiányoznia. De amikor kiderült, hogy nem tudok zongorázni és a zongora be sem fér a kunyhóba, lemondott erről a tervéről.

Most már csak Maggieval kellett jó barátságba keverednünk. A megismerkedés úgy történt, hogy Varjutoll meg én odalopóztunk a cirkusz hátulsó részéhez, ahol Maggie öltözködni szokott. Fölálltam a Varjutoll hátára és benéztem a kis ablakon. Maggie el-

sikította magát, én megijedtem és leestem, amin Maggie jóízűen kacagott. A jég meg volt törve, én össze voltam törve, de azért én is kacagtam.

— A Fekete Borz imádja a Prairiek Gyöngyét, — mondtam azután méltóságteljesen.

— Kicsoda? — kérdezte Maggie.

— A Fekete Borz. Az én vagyok. Ez pedig Varjutoll.

— Furcsa nevek, — szólt Maggie. — És mit akartok jó gyermekek?

Nem felelhettünk, mert Maggie hirtelen eltünt. Az ő száma következett. Varjutoll meg én izgatottan járkáltunk föl-alá.

— Mit gondol a Fekete Borz, — kérdezte Varjutoll — bele fog egyezni Maggie a szökésbe?

— Ha szeret, követni fog, — mondtam határozottan. Azután hallgattunk és vártunk.

Negyedóra mulva ismét megjelent a Maggie érdekes feje az ablakban.

— Itt vagytok még?

— Itt vagyunk és nem mozdulunk, amíg válaszát nem hallottuk. Szereti a Prairiek Gyöngye a Fekete Borzot?

— A Prairiek Gyöngye nem szereti a Fekete Borzot, a Prairiek Gyöngye a Fürge Sast szereti!

Le voltunk sújtva. Az apache-törzsből szár-

mazó Fürge Sasra, a késeket hajigáló, rosszképű fiatalemberre nem is gondoltunk. Ő volt a szerencsés vetélytárs!

— A Fekete Borz szomorú, — mondtam tompán. — Pedig már elkészítette wigwamját a nagy folyó mentén, a kis sziget közepén, hogy oda vezesse szíve hölgyét ... De a Nagy Szellem nem akarja ...

— Sajnálom, jó gyermekek, — mondta ismét Maggie — de nem segíthetek rajtatok ...

— Hát nem akar velem megszökni?

Maggie a fejét rázta:

— A Prairiek Gyöngye nem szökik meg (már megtanulta tőlem az indián-stílust). A Fürge Sas nagyon búsulna.

Ebben a pillanatban megjelent a Fürge Sas és amikor az öltöző ablaka alatt minket, nyurga kamaszokat meglátott, igen-igen haragos arcot vágott.

— Ne bántsd őket, — csitította Maggie. — Ez a Fekete Borz, a másik pedig a Varjutoll. Nagy törzsfőnök mindakettő ...

Elnevették magukat. Rajtunk nevettek. Szégyentől és haragtól pirulva indultam a hűséges Varjutollal a város felé. Csak egyszer néztem vissza búsan, szemrehányón. A Prairiek Gyöngye éppen akkor csókolta meg a Fürge Sast ...

— A Prairiek Gyöngye megölte a Fekete Borz szívét, — mondtam szomorúan Varjutollnak. — Lopjatok mindent vissza a kunyhóból. Látod, milyen kár lett volna a zongorát kivinni?

Varjutoll szomorúan bólintott, de láttam rajta, hogy kárörömét alig tudja leleplezni. Másnap haditörvényszék elé állítottam az árulót, harmadnap in effigie agyonnyilaztuk. Valakin ki kellett töltenem mérgemet.

Még hat esztendeig boldogtalanul szerelmes voltam a szép Maggieba, aki az érkező fecskékkel együtt minden tavasszal hűségesen és mind gömbölyűbben tért vissza. Nem beszéltem többé vele, de mindig elnevette magát, valahányszor meglátott. Azután fölkerültem a fővárosba jogásznak és hamarosan elfelejtettem a szép Maggiet, a Fürge Sast meg azt is, hogy valamikor nem egészen dicstelenül viseltem a Fekete Borz nevet.

Vagy két hét előtt a körúton egy termetes asszonyság borult a nyakamba.

— Jézusom, a Fekete Borz, — mondta a legigazibb öröm hangján.

Rögtön ráismertem Maggiera. Szép volt még, de kövér, nagyon kövér. Elmesélte, hogy kénytelen volt a művészi pályáról lemondani, mert úgy elhízott, hogy az ujjait már nem tudta

szétnyitni és így nem lehetett közéjük többé késeket hajigálni.

— Van nemezis! — kiáltottam föl diadalmasan. — Ez a visszautasított szerelem átka. Mit gondol, Maggie asszony, ha ma megismételném ajánlatomat, még mindig búsulna a Fürge Sas?

Gyöngén elpirult és elnevette magát:

— A Fürge Sasnak és a Prairiek Gyöngyének ma kávémérése van a Rottenbiller-utcában. Nagyon boldogok és ha a Fekete Borz meg akarja tekinteni a fióksasokat, mindig szívesen látják wigwamjukban ...

LEGENDA.

Fönt, a fehér és rózsaszínű felhőkkel cifrázott végtelen, kék magasságban, ragyogó aranytrónusán ült az Úr és szeráfok legyezgették őt szárnyaikkal.

A távoli zongorateremből bizonytalan hangok szűrődtek ki. Ott az angyalok kara skálázott, karmesterük pedig mennyei türelemmel kísérte őket a zongorán. A jó Isten, aki mindent lát és mindent hall, egyszerre fölnézett és szigorúan mondta:

— Ez a hang hamis volt. Hívjátok ide a karmestert!

A karmester lelkendezve sietett az Úr színe elé és aggódva várta az Úr parancsát.

— A világ teremtése óta folyton énekeltek, — mondá az Úr — és még most sem tudjátok a skálát. Valaki az imént hamisan énekelt. Mondd meg karmester, miként történhetett ez?

— Ó uram, — rebegte a karmester — leg-

tökéletesebb teremtményeid egyikének, a lónak, négy lába van és mégis megbotlik. Olykor-olykor a hang is megbotlik, félrelép vagy eltéved és kizökken rendes kerékvágásából, de azután bűnbánón visszatér az egyedül boldogító igaz és helyes útra. És te Uram, akinek kedvesebb a megtért bárányka . . .

— Elég, — szólt az Úr — igazad van. Ha a hang bevallja, hogy vétkezett, szívesen megbocsátok neki. Álljon elő az angyalok kara! . . .

Az angyalok kara előállott és hódolattal sorakozott az Úr trónusa előtt.

— Ki énekelt az imént hamisan? — kérdezte az Úr.

Az angyalok hallgattak és pirulva néztek egymásra. Nagyon röstelték a dolgot, mert a világ teremtése óta folyton énekeltek és ime, még ma sem tudták rendesen a skálát! Megzavarodva forgatták a kottát, egymást lökdösték könyökükkel és tanácstalanul, szégyenkezve sütötték le szemüket. A karmester megvakarta a fejét.

— Mi ez? — kérdezte az Úr haragosan. — Senki sem jelentkezik?

Nem, nem, senki sem jelentkezett. Az angyalok talán maguk sem tudták, ki a bűnös, a bűnös pedig megátalkodottan titkolta ret-

tenetes bűnét. Mindenki hallgatott, mélységes csönd volt az egész menyországban.

Az Úr — akinek gyerekjáték lett volna rámutatni a bűnösre — rettenetes haragra gyult. Szeme villámlott, hangja menydörgött:

— Haszontalan népség, makacs és megátalkodott gonosztevők! El vagytok csapva! Mind, mind, kivétel nélkül. A karmester is. Majd megtanítalak én, hamisan énekelni és be nem vallani! Takarodjatok színem elől!

Az angyalok sírva távoztak, a karmester lehorgasztott fejjel ment utánuk...

— Ó uram, — szólalt meg Gábor arkangyal aggódó arccal — ki fog neked énekelni most, hogy az egész kart elbocsátottad?

— Az ám, — tünődött az Úr — erre nem gondoltam. De valahogyan majd csak segítünk magunkon.

És a szeráfokhoz fordult:

— Nem tudtok énekelni?

— Nem, ahhoz nem értünk, — felelték ezek búsan. — Mi csak legyezni tudunk.

Az Úr elgondolkozott:

— Baj, baj! De talán vannak itt, az üdvözült lelkek között híres énekesek vagy jeles énekesnők, akik énekükkel szórakoztatnának minket?

— Ó uram, — szólt Gábor arkangyal —

jól tudod, hogy azok mind a poklok mélységes fenekére kerülnek ...

— Igaz, igaz, — bólogatott az Úr szomorúan. — De ez mégis csak boszantó! Mert néhány bűnöst száműztem innen, soha többé ne gyönyörködhessem az énekben?

— Talán mégis van rá mód, — tünődött Gábor arkangyal.

— Beszélj, fiam!

— Én talán lemennék a földre és onnan hoznék föl néhány jóhangú ügyes leányt ...

Az Úr arca kiderült:

— Az ötlet nem rossz. Szaladj fiam, estére talán meg is jöhetsz velük ...

Gábor arkangyal nyomban leszállt a földre és fölkereste Budapest leghíresebb színházi ügynökét.

— Ez a legegyszerűbb módja, — mondta magában, amikor a homályos kis irodába benyitott. — A színházigazgatók is így csinálják ...

A színházi ügynök, róka-képű, alacsony, vörös emberke, gyanakodva nézett az ismeretlenre.

— Mivel szolgálhatok? — kérdezte bizalmatlanul.

— Leányokat ... leányokat szeretnék szerződtetni a ... a külföldre ... — dadogta az

arkangyal kissé megzavarodva a szokatlan megbízástól.

Az ügynök ravaszul pislogott.

— A . . . a külföldre? — kérdezte gúnyosan.

— Igen, a külföldre, — mondta az arkangyal ártatlanul. Azt csak nem mondhatja meg neki, hogy a lányokat a menyországba akarja szerződtetni!

— A . . . a külföld alkalmasint Oroszország, ugy-e? — érdeklődött az ügynök.

— Igen, Oroszország, — kapott a szón az angyal.

Az ügynök szigorúan nézett rá, azután becsapta a nagy könyvet, amely az asztalon, előtte feküdt.

— Abból semmi sem lesz, — mondta határozottan. — Hogy azután én is bajba kerüljek? Köszönöm szépen. Ismerem én az efajta szerződéseket . . . Külföldre . . . Oroszországba! Tudja, mi ennek a becsületes neve?

— Nem tudom, kérem szépen, — rebegte az angyal megszeppenve.

— Leánykereskedés. Most pedig . . .

Nem fejezte be a mondatot, de olyan fenyegetően nézett az angyalra, hogy az ijedten hátrált az ajtóig.

— Leánykereskedő! — zúgta az ügynök fölháborodva.

Az angyal fülig pirult, amikor a súlyos vádat meghallotta. De nem akart az ügynökkel vitatkozni és szó nélkül lesietett a lépcsőn.

— A dolog nem olyan könnyű, mint képzeltem, — elmélkedett odalent. — Menjek egy másik ügynökhöz? Hogy még egyszer halljam... nem, nem. Mit csináljak? Nem szeretnék üres kézzel hazamenni...

Ahogy mélán és szomorúan állt egy gázlámpa tövében, egyszerre hangos nevetést hallott. Fölnézett és öt egészen egyforma és egészen szőke kis lányt pillantott meg. Bébékalap volt a fejükön, sötétkék köpönyeg gömbölyű vállukon és fekete harisnyájuk sárga félcipőben végződött. Babaarcukból két nagy kék szem mosolygott az angyalra. Az angyal kíváncsian nézett rájuk és amikor a lányok észrevették, már nemcsak a szemükkel mosolyogtak, hanem a szájukkal, a lelkükkel, egész lényükkel. Az angyal nekibátorodott és megszólította őket:

— Kik vagytok, szép kis lányok?

Az öt kis lány karban felelte:

— Mi, uram, az öt Csilicsali-nővérek vagyunk és minden este az orfeumban énekeltünk. De szerződésünk tegnap lejárt és most külföldre készülünk, Oroszországba, ahol még vannak igazi műbarátok...

Az angyal remélni kezdett:

— Hátha jobb szerződést tudok nektek? Akartok ma este egy nagyon hatalmas, nagyon nagy úrnál énekelni?

— Szívesen.

— Gazdagon meg fog ajándékozni titeket. Tudtok valami szép templomi éneket vagy zsolozsmát?

— Nem, uram, ilyesmit nem tudunk. De tudunk nagyon bohókás és csintalan dalokat a kis malacról, a bolond szűzekről, a fiatal lányokról, akik modellt állnak a festőknek és a meggondolatlan Bertáról, aki elment a moziba...

— Most már mindegy, akármit tudtok, velem jöttök...

Az öt Csilicsali-nővér úgy érezte, hogy valami forgószél kapja el és viszi föl őket a magasba, mind magasabbra, a háztetők, a telefondrótok, a kémények és a felhők fölé, rettenetes sebességgel és mégis lágyan, mintha hintaszékben repülnének a csillagok felé. Mikor először lenéztek, a föld már csak akkora volt, mint egy cseresznye-mag. Mikor másodszor lenéztek, lent a mélységben látták az ég minden csillagát, mint amikor az ember nyári éjjel a Gellérthegyről néz le a Dunára. Mikor harmadszor lenéztek, már nem láttak semmit,

de az orruk előtt nagy kapu volt és a kapuban ott állt a nagy kulccsal Szent Péter, akit még az iskolából ismertek, a szentképekről. És mellettük ott állt most az angyal, aki hozta őket, a maga fényességében és sugárzásában és intett Szent Péternek. És a menyország kapusa a fejét csóválta és gyanakodva nézett az öt Csilicsali-nővérre, de mégis csak kinyitotta a kaput. És a Csilicsali-nővérek sárgacipős és feketeharisnyás lábukkal átlépték a küszöböt és valami édes borzongás, valami izgató és gyönyörűséges szédülés fogta el őket, amikor megtudták, hogy a menyországban vannak. Az arkangyal odavitte őket az Úr trónusa elé. És az Úr megörült, amikor az angyalt meglátta:

— Megjöttél valahára?

— Meg, Uram és elhoztam neked a híres Csilicsali-nővéreket, hogy énekükkel szórakoztassanak . . .

— Énekeljetek hát valamit, gyermekeim, — szólt az Úr jóindulattal.

A Csilicsali-nővérek egymásra néztek, azután bátran rákezdtek arra a népszerű nótára, amellyel az egész világot meghódították:

«Öt piciny leányrul
Deli, dali, dal,
Ez az öt piciny lány
Csili, csali, csal.
Igaz, hogy a hangunk táncol,
Hanem azért van sikerünk,
Mert cserébe, kárpótlásul,
A lábunkkal énekelünk . . .»

— Ejnye, ejnye! — mondta az Úr valamelyest megdöbbenve, mert ilyen dal még nem hangzott el a menyországban.

— Lássuk csak . . . lássuk csak a második versszakot, — feszengett Gábor arkangyal.

A Csilicsali-nővérek meg voltak elégedve a hatással és még bátrabban folytatták:

«Öt piciny leányka,
Fürge, mint a hal,
Ez az öt piciny lány
Csili, csali, csal.
Bár a hangunk fátyolozott,
A sikerben ez nem gátol,
Mert cserébe kárpótlásul
A lábunkon nincsen fátyol . . .»

— No lám! — mondta az Úr meglepődve. — Hát ez így van nálatok, odalent a földön?

— Így van ez, Uram! — felelték a Csilicsali-nővérek.

— A hang nem olyan fontos?

— Dehogy az, Uram! Hát van nekünk hangunk? Te tudod legjobban, hogy nincs.

— És ha valaki hamisan énekel, az . . . az nem baj?

— Dehogy baj, Uram! Mi mindig hamisan énekelünk.

— Ebben az esetben, gyermekeim, — mondta az Úr nyájasan — menjetek a pokolba! Gábor, vidd őket vissza oda, ahonnan hoztad. Ha ugyis mindegy, már csak megmaradok az angyalaim mellett.

És az arkangyal visszavitte az öt Csilicsalinővért a gázlámpa tövébe.

A HARMADIK.

Az 1762. év gyönyörűen köszöntött be, mert már január első napjaiban volt miről pletykázniok Páris nemes gavallérjainak és az udvar hölgyeinek. Madame Doublet de Persan híres szalonjába maga Bachaumont mester vitte el a szenzációs hírt. Az ujságírók ősapja könnyed gráciával mondta el, hogy Sophie Arnould szakított a kedvesével, Laraguais gróffal. Madame Doublet álmélkodott, a kellemes Voisenon abbé szörnyűködött, Pidansat de Mairobert a vállát vonogatta, senki sem akarta elhinni, hogy a dolog megtörtént. Pedig mégis igaz volt.

A nagy színésznőknek kis grófokkal és a kis színésznőknek nagy grófokkal való viszonya már akkor is pontosan be volt jegyezve a köztudatba, mindazokkal a változásokkal egyetemben, amelyek e viszonyokon keresztül mentek. A nemes urak és hölgyek gáláns kalandjait nemcsak a közönség nézte mohó

figyelemmel, hivatalosan is ellenőrizték kémek, rendőrök. Mindenkiről tudták, hogy a nap és az éjszaka minden órájában hol van és mit csinál. Egész Páris egyetlen nagy hálószoba volt, amelynek titkaiba millió kíváncsi szem kandikált be. Szerelmi életét mindenki a legnagyobb és legérdeklődőbb nyilvánosság előtt élte le.

Ilyenformán mindenki nagyon jól tudta, hogy gróf Laraguais volt a nagyszerű énekesnő első és egyetlen szerelme, amire Laraguais grófné, a művésznő lelkes tisztelője, maga is jelentékenyen büszke volt. Egy kicsit talán ő maga volt oka ennek a viszonynak; addig magasztalta férjének Arnould kisasszony bájait és erényeit, amíg a nemes gróf beleszeretett az énekesnőbe, akinél méltóságteljesebb és fenségesebb — éppen Bachaumont mester szerint — színpadon még nem volt. Mindenki rendületlenül hitte e viszony örökkévalóságát, bár az sem volt titok, hogy a gróf rettenetes féltékenységgel ellenőrizte kedvesének minden lépését. Gyanakodással és gyanusításokkal keserítette az énekesnőt, aki jó volt és hűséges. Ez a két erény akkortájt meglehetősen gyéren termett, éppen ezért az énekesnőt nagyon bosszantotta, kétségbeejtette kedvesének idegessége és nyugtalansága.

Hovatovább elviselhetetlennek ítélte ezt a helyzetet és amikor a nemes gróf egy szép napon valami dologban Genfbe utazott: szakított vele.

Még pedig végérvényesen, úgy, hogy a kibékülést, a visszatérést mindenkorra lehetetlenné tegye. Ezért rögtön egy másik udvarló karjába vetette magát, mint akit a haláltól való félelem kerget az öngyilkosságba. Ez az új udvarló a híres Bertin volt, a század legbőkezűbb és legszerencsétlenebb szerelmese, aki minden igyekezetével sem tudott olyan jó lenni az asszonyokhoz, amilyen roszszak azok ő hozzá voltak. Legutolsó kedvese, a bűbájos, de becstelen Hus kisasszony, a Comédie Française legrosszabb színésznője, nyakra-főre csalta és Bertin most úgy menekült Arnould kisasszonyhoz, mint a Becsületesség és Jóság istenasszonyához.

A szakítás tehát, amelynek hírén egész Páris fölzúdult, megtörtént. És az énekesnő a legjobb szándékkal fáradozott azon, hogy Bertint boldoggá tegye. De miért, hogy a legjobb nőnek sem rokonszenves a jóság és gyöngédség; miért, hogy minél több figyelemmel és odaadással rajongunk valakiért, annál unalmasabbnak és kiállhatatlanabbnak lát minket? Miért, hogy a nők csak azokat sze-

retik, akik gyötrik és kínozzák őket, akik taposnak rajtuk és a vérüket szívják? Miért a zsarnokokat és a hűtleneket, miért a kalandorokat és a csirkefogókat? Arnould kisasszony sehogyan sem érezte jól magát abban a tejjel-mézzel folyó Kánaánban, amellyé Bertin az életét varázsolta és rövidesen utálni kezdte nagylelkű szerelmesét.

Annál is inkább, mert Laraguais gróf egyáltalában nem akart belenyugodni a szakításba. Mikor elbocsátó levelét megkapta, sürgősen hazajött Genfből, fölkereste kedvesét, aki akkor már a Bertin kedvese volt és rettenetes lármát ütött. Arnould kisasszony azonban hajthatatlan maradt és a jelenet azzal végződött, hogy az énekesnő a gróftól kapott pazar ékszereket visszaküldte a grófnénak.

Ez aztán annyira kihozta a sodrából a nemes grófot, hogy nemes emberhez igazán nem illő cselekedetet művelt. Levelet írt a művésznőnek és kemény szavakkal figyelmeztette arra, hogy az ékszereken felül adja vissza a hintót is, meg a négy lovat, amely addig az operába röpítette.

És azzal együtt mindent, mindent, amit valaha tőle kapott.

Arnould kisasszony végtelenül fölháboro-

dott a gróf levelén. Pénzzé tett mindent, sőt adósságokat csinált, csak azért, hogy a grófnak mindent visszaadhasson, még a ruhákat is, amelyeket a gróf neki csináltatott. (Enyhíti a dolgot az, hogy adósságait a gavallér Bertin rögtön átvette.) Utolsónak küldte vissza a négylovas hintót, a bakra felültette a kocsist, meg az inast, magába a hintóba pedig beültette a két gyermekét, azt a két gyermeket, akinek Laraguais gróf volt az apja.

— Így! Most mindent visszaadtam neki, — mondta keserűen és lelke mélyén megint szeretni kezdte a grófot.

A két gyermeket a grófné vette át. Neki nem voltak gyermekei és amikor a két kicsit meglátta, sírva fakadt. Nyomban befogatott, fölkereste az énekesnőt és megnyugtatta, hogy a két gyermeket úgy fogja szeretni, mintha az övé volna. A grófot is nagyon meghatotta kedvesének ez a cselekedete.

Elszégyelte magát. Találkáért könyörgött, sőt a feleségét küldte az énekesnő nyakára. Laraguais grófné esdő szavának már nem tudott ellentállni az énekesnő és megigérte, hogy még egyszer, utoljára, beszél a gróffal. Ekkor már érezte, hogy csak a grófot szereti. És amikor a gróf belépett hozzá, már meg-

bocsátott neki, mielőtt annak módjában lett volna bűneit megbánnia és kegyelemért esdekelnie. De ebben a percben Arnould kisasszony még hideg volt és fenséges. És amikor a gróf bocsánatot akart tőle kérni, ridegen félbeszakította.

— Ám jó, — mondta a gróf — hagyjuk a dolog érzelmi részét. De gazságot is követtem el ön ellen, megloptam és megraboltam, olyan dolgokat követeltem, amikhez nem volt jogom ...

— Ezt is hagyjuk! Bár éppen ez az, amiért az utolsó találkozásba beleegyeztem ...

— Annál jobb — kapott a szón a gróf, aki azt hitte, hogy Arnould kisasszony most mindent visszavesz tőle.

— Ön félreértett ... erről szó sem lehet — tiltakozott az énekesnő, amikor a gróf a régi kincseket újakkal megtoldva újra fölajánlotta neki.

— Ha ezt nem akarja, fogadjon el tőlem valami évi járadékot, amellyel megélhetését, jövőjét gazdagon biztosíthatom ...

— Nem ... nem ... tévedés van a dologban ... Nem azért akartam önnel találkozni, hogy bármit is elfogadjak öntől ... ellenkezőleg, én akarok még valamit visszaadni ...

A gróf meglepődve és sértődötten ugrott föl:

— Soha!

Az énekesnő szeliden és különösen mosolygott:

— Visszaveszi... fogadni mernék rá, hogy visszaveszi... csakhogy, sajnos, nincs módomban, hogy rögtön visszaadjam... az ön nagylelkű elnézésére és baráti előzékenységére számítok, amikor arra kérem, hogy ez utolsó adósságom letörlesztésére engedélyezzen nekem egy kevés időt...

A gróf zavartan nézett az énekesnőre. Sejtelme sem volt arról, hogy mi lehet ez az utolsó adósság? Hiszen visszakapott mindent.

— Nem tudom... nem értem... nem emlékszem... — mondta határozatlanul.

— Nem emlékszik... nem tudja, — mosolygott most az énekesnő. — Hát én megmondom. Ez az utolsó adósság az ön harmadik gyermeke...

Most a gróf térdre borult és csókolni kezdte az énekesnő ruháját, kezét. Sírt. A két szerelmes összebékült és mohóbban és forróbban egyesült, mint valaha. És ahogy szakításuknak a híre végigviharzott egész Párison, azonmód most a kibékülés örömében tombolt

mindenki, akinek az opera és a királyi udvar kulisszáihoz némi köze volt. A legboldogabb Laraguais grófné volt.

A nevezetes utolsó adósságot azonban az énekesnő sohasem fizette meg a grófnak. Talán nem is volt igazi adósság ...

MESE A GAZDAG KÖLTŐRŐL ÉS A SZEGÉNY KÖLTŐRŐL.

Élt valamikor Bagdadban, amelyet neveznek Békesség Városának is, két költő, a költők között és az egyik szegény volt, a másik gazdag. És mindakettőt Izsáknak hívták. És a szegény sovány volt a soványság minden soványságával, a gazdag ellenben kövér a kövérség minden kövérségével. Miért is az emberek nevezték az egyiket Sovány Izsáknak, a másikat pedig Kövér Izsáknak, a hatalom és a dicsőség azonban Allahé, aki teremté a világot.

Abban az időben Al-Mutavakill volt a kalifa, emléke legyen áldott. Emberséges ember volt, szolgája a prófétának, aki egyetlen. És amit a próféta mondott, azt a kalifa megtoldotta a maga tapasztalásával, mondván: «Négy dolgok kedvesek az én lelkemnek: ifjúság, illat, ital és imádság.» Így élt mamelukjai és rabnői, vezérei és tanácsadói kö-

zött és bátorsága olyan volt, mint a megbántott tigrisé, nagylelkűsége ellenben, mint a nemes oroszláné. És kedvelte a hárfás-leányok és fuvolások muzsikáját, a táncosnők hajladozását, a költők verseit és a bölcsek elmésségét. De minden költők között legjobban kedvelte Kövér Izsákot, a gondok és keserűségek irgalmatlan gyilkosát, a fölszárított könnyek atyját. És sok nehéz arany-dinárokkal fizette verseit és elhalmozta őt kegyének kegyeivel, adván néki pazar köntösöket, méltóságokat és jövedelmeket, eunuhokat és rabnőket, drágaköveket és nemes paripákat, mert Kövér Izsák versei igazán rendkívüliek voltak, öröm a fülnek és gyönyörűség a szívnek. És így éltek sok esztendőkig.

Egy éjszaka nagy szomorúság nehezedett a kalifa szívére. Összeveszett kedves rabnőjével, kit neveztek Halvának, Édesnek. És álomtalanúl járkált palotájának márványfolyosóin és kertjének szökőkútai között, gránátalmák alatt. És mind nyugtalanabb lett és a végén már nem tudott mit csinálni és nem tudott mihez fogni, és zokogni szeretett volna, zokogni. És szomorúságában elküldött Kövér Izsákért és az eunuhok megragadták a költőt és kicipelték ágyából és a kalifa elé vezették. És a költő megcsókolta a kalifa két

keze között a földet és a kalifa így szólt hozzá:

— Mondj nekem néhány sort álmatlanságomról és annak okáról!

És Kövér Izsák azt felelte:

— Tiéd a parancs, enyém az engedelmesség!

És beszélni akart és rögtönözni akart, de életében először, semmi sem jutott eszébe. Mert, hogy így belehízott és belekövéredett a jómódba és a kalifa kegyeibe, igen-igen meglustult és elmésssége megbénult és leleményessége megsántult és fantáziája köszvényesen vánszorgott és a gondolatok, amelyek eddig engedelmes szolgái voltak, most megszöktek agyának palotájából és a rímek, amelyek eddig alázatos rabnői voltak, most dacosan bezárkóztak háremükbe és orruk hegyét sem dugták ki. És Kövér Izsák csak köszörülte a torkát és köhécselt és krákogott, amíg a kalifa éktelen haragra lobbant és ráordított:

— Te, gyalázatos kutya, csak az igérettel vagy engedelmes, a cselekedettel nem? Az a hála végtelen jóságomért, hogy most úgy tátogatod a szájadat, mint egy kövér ponty, de hang nem hagyja el fogaid kerítését és nyelved kapuját? Rögtön mondj nékem né-

hány sort álmatlanságomról és annak okáról, ha azt nem akarod, hogy fekete eunuhom leüsse hitvány fejedet.

És Kövér Izsák megreszketett egész testében és könyörögve mondta:

— Óh, minden idők királya, enyém a bűn és tied a kegyelem. Ha ki nem tud rögtön fizetni, az kap egynapos halasztást vagy kétnapos halasztást vagy háromnapos halasztást, a törvény szerint. És én, minden szolgáid között a legutolsó és minden adósok között a legszerencsétlenebb, csak három órát kérek tőled, hogy összeszedhessem lelkem kincseit és kiválogathassam elmém legszebb gyémántjait és letéphessem szívem legüdébb rózsáit, örömödre és vígasztalásodra.

— Jól van, — mondta a kalifa — megadom a három órát.

És Kövér Izsák újra megcsókolta a kalifa két keze között a földet és nehéz szívvel kiment az éjszakába és tanácstalanul bolyongott a város utcáin és nem tudott mihez fogni és zokogni szeretett volna, zokogni, mert hasztalanul törte fejét, nem jutott eszébe semmi. És elmúlt egy óra és elmúlt a második óra és elmúlt a harmadik óra fele és Kövér Izsák leült egy kőre és sírni kezdett, mint aki dőre. És ahogy sírdogált, egyszerre pana-

szos hangokat hallott és valaki a messzeség messzeségében ezt a dalt énekelte:

Keresem az álmot, az álom kikerül,
Mint rémült gazella fut a vadász elül,
Keresem, kergetem, hajszolom reggelig,
Az idő eltelik,
Lelkem a küzdésben elfárad, kimerül,
Óh, te fényesszemű, ragyogó kristályom,
Mikor te elborulsz, elkerül az álom,
Mikor te rámnevetsz, bús orcám földerül.

És amikor Kövér Izsák meghallotta ezt a dalt, amelyet soha azelőtt nem hallott, arca megszélesedett a boldogságban és szíve ujjongott. És futni kezdett kövérségének minden kövérségével a kalifa palotája felé és megérkezett a kalifa elé a harmadik óra utolsó percében. És ölébe vette lantját, mint anya a gyermekét és ujjai a sebesség sebességével szaladtak végig a húrokon. És elmondta a kalifának a verset, amelyet az éjszakában hallott és amelyet fölösleges ismételni és a kalifa csodálkozott és álmélkodott és így szólt:

— Allahra és a prófétára, óh Kövér Izsák, mégis csak te vagy a legnagyobb költő mindazok között, akik a szívekbe látnak. Mert álmatlanságom oka csak az én fényesszemű, ragyogó kristályom, Halva, akivel összevesz

tem és akivel most rögtön ki fogok békülni, ha a Mindenható is úgy akarja.

És gazdagon megajándékozván Kövér Izsákot, békességgel elbocsátotta, míg ő maga üzenetet üzent Halvának. És az eunuh elrohant az üzenettel és a válasz fele-úton találkozott a kalifával, aki szívének türelmetlenségében az eunuh után sietett. És Halva alázatos szerelemmel közeledett az ő urához, akit megbántott és a kalifa vele töltötte az éjszakát és boldog volt a boldogság teljességében.

És másnap éjjel, amikor barátaival lakmározott, visszagondolt az elmúlt éjszaka gyönyörűségeire és így szólt Kövér Izsákhoz:

— Mondj nékem néhány sort arról, akit szeretek és rajzold le, hogy minden szépségeit lássam.

És Kövér Izsák azt felelte:

— Tiéd a parancs, enyém az engedelmesség.

És beszélni akart és rögtönözni akart, de megint csak dadogni kezdett és köhécselt és a torkát köszörülte és krákogott és hápogott, mert nem volt mondanivalója és agya az üresség ürességével volt tele. Miért is a kalifa rettenetes dühvel mondta:

— Hazug kutya, már megint úgy állsz itt,

mint az oktalan állat? Rögtön mondj nékem nehány sort arról, akit szeretek, ha azt nem akarod, hogy elevenen megnyúzassalak!

És Kövér Izsák megreszketett egész testében és leborult a kalifa elé és könyörögni kezdett:

— Óh, igazhívők fejedelme, a dzsinek űzik velem gonosz játékukat. Csak három órát adj nekem, hogy megszüntessem a varázslatot és a kábulásból magamhoz térjek és lelkemben világot gyújtsak és agyamból elűzzem a homályt és megfogalmazzam versemet annak dicsőségére, akit szeretsz.

— Jól van, — felelte a kalifa — még az egyszer megadom a három órát.

És Kövér Izsák nehéz szívvel kitámolygott az éjszakába, a kalifa azonban magához intette nagyvezérét és így szólt hozzá:

— Kövesd ezt az embert és nézd meg, hogy mit csinál?

— Hallom és engedelmeskedem, — mondta a nagyvezér.

És óvatosan követte Kövér Izsákot, aki tanácstalanul bolyongott a város utcáin és kétségbeesetten tördelte a kezét. És elmúlt egy óra és elmúlt a második óra és Kövér Izsák még mindig gondolatok, képek, hasonlatok és rímek nélkül vergődött a tehetetlen-

ség tökéletességében. És amikor elmúlt a harmadik óra fele, Kövér Izsák megint odaért ahhoz a kőhöz, amelyen az elmúlt éjjel kisírta magát. És megint leült és megint sírni kezdett és íme, a messzeség messzeségében megint megszólalt a panaszos hang és valaki ezt a dalt dalolta:

Ne kérdezd, hogy szívem miért beteg,
Egy karcsú gazellát szeretek.
Hogy ő a boldogság, a fény,
Nem tudja más, csupán az éj meg én.
Arcát nem látta senki idegen,
Áll-fátyola takarja ridegen,
Így rejti irigy felhő a napot,
Így őrzi rácsos börtön a rabot,
Csak két sötét szem villog ki belőle,
Oly éles, mint a gyilkos sima tőre,
Csak egyet villan s várod a halált,
Óh jaj, hogy engem is szíven talált!

Majd ugyanaz a hang más hangnemben és más ütemben és más lejtésben és a rímek más beosztásában így folytatta:

A színek királya a sárga,
A sárga rózsa a virágok virága,
Sárga a napsugár, az éltető,
A sárga topáz a legszebb drágakő,
Sárga az ó-bor, a selyem,
A fűszerek közt a sáfrány a fejedelem,
Sárga a borostyán és sárga az arany
S a szeretőmnek sárga haja van.

És amikor Kövér Izsák meghallotta ezt a két dalt, amelyet annakelőtte még sohasem hallott, elfelejtette minden bánatát és minden aggódását és agyának minden ürességét és arca mértéktelenül megszélesedett a nagy örömben. És futni kezdett kövérségének minden kövérségével a kalifa palotája felé és megérkezett a kalifa elé a harmadik óra utolsó pillanatában. És ölbe kapta lantját és a lant panaszkodni kezdett, mint gyermek az anyjának. És elmondta a kalifának a két verset, amelyet az éjszakában hallott és amelyet itt fölösleges ismételni. És a kalifa nagy csodálkozással csodálkozott és nagy álmélkodással álmélkodott és csaknem hanyattesett örömében, annyira tetszettek neki a versek. És gazdagon megajándékozván Kövér Izsákot, maga mellé ültette és a legjobb falatokat rakatta a tányérjára és a legjobb bort töltötte a serlegébe. És így ültek és italoztak.

Ennyit róluk.

Ami azonban a nagyvezért illeti, aki mindenhová követte Kövér Izsákot, ő nem tért vissza a palotába, hanem tovább ment a panaszos hang irányában. És ahogy tovább ment, a hang mind erősebb lett és végre a nagyvezér megállt egy rozoga ház előtt és a ház előtt a kőpadon egy ember ült és rajta

volt a soványság minden soványsága és a nyomorúság minden nyomorúsága. És ez az ember hosszú két karját kitárta a fehér Hold felé és Sovány Izsák volt az, aki az éjszakában ezeket a szomorú dalokat dalolta. És amikor Sovány Izsák megpillantotta a nagyvezért, leborult előtte és két keze között megcsókolta a földet.

— Ki vagy és mi a neved? — kérdezte a nagyvezér.

— Sovány Izsák vagyok, a költő, — felelte a szegény ember.

— Kelj föl és kövess a kalifa palotájába!

— A te szájad és az én fülem, — mondta Sovány Izsák alázatosan és követte a nagyvezért a kalifa palotájába. És amikor megérkeztek a kalifa elé, Sovány Izsák a földre borult és megcsókolta a kalifa saruját és köntösének alját. És a kalifa megkérdezte:

— Mit akar ez a szegény ember?

És a nagyvezér azt felelte:

— Néhány sort akar neked mondani arról, akit szeretsz.

— Hadd halljam! — mondta a kalifa.

És a nagyvezér így szólt Sovány Izsákhoz:

— Mondd el azt a két dalt, amelyet az éjszaka énekeltél.

És Sovány Izsák elmondta a két dalt, amelyet itt fölösleges ismételni és a kalifa nagy csodálkozással álmélkodott és nagy álmélkodással csodálkozott, mert íme, ugyanezt a két dalt hallotta az imént Kövér Izsáktól is. És éktelen haragra gyúladt, de tűrtőztette magát és így szólt Sovány Izsákhoz:

— Az éjjel szomorúság nehezedett a szívemre és nem tudtam aludni. Tudnál néhány sort mondani álmatlanságomról és annak okáról?

— Mindenesetre, — felelte Sovány Izsák és elmondta ugyanazt a dalt, amelyet a kalifa az elmúlt éjjel Kövér Izsáktól hallott.

De most már a kalifa kinyitotta haragjának zsilipjeit és haragja kiáradt, mint a romboló víz, amely mindent elsöpör. És ráordított Kövér Izsákra és ordítása olyan volt, mint a támadó tigrisé:

— Melyik a költő és melyik a tolvaj?

És Kövér Izsák megreszketett egész testében és fölemekedett kövérségének minden kövérségével és azt mondta:

— Óh, esztendők és évszázadok királya, ez az ember csaló. Mert amikor az éjszaka Bagdad utcáin sétáltam és hangosan daloltam ezeket a dalokat, elleste ajkamról a szavakat és a gondolatokat, a képeket és a hason-

latokat, a fordulatokat és a rímeket. És a dalnak az a sajátsága, hogy a fülön keresztül belopózik a szívbe, mint a szerelmes fiú tekintete a kulcslyukon keresztül belopózik a hárembe, vagy a szellő az aranyrácson keresztül besurran az elzárt kertbe. És a dalt senkisem tartja meg magának, hanem mindenki tovább adja és az idő múlik és a költő nevét nem mondja senki és a költő nevét nem tudja senki, a dal azonban még mindig él. És nem mindegy-e, hogy ki írta? És amikor letéped a rózsát, megkérdezed-e előbb, hogy ki ültette? És amikor ágyadba emeled a szűzlányt, megkérdezed-e előbb, hogy ki volt az apja?

— Allahra mondom, igazad van, — mondta a kalifa.

És szólt Sovány Izsákhoz:

— Most beszélj te!

És Sovány Izsák ama kövér felé fordult és megszólította:

— Óh, hazugság atyja, mikor járkálsz te éjjel Bagdad utcáin? Sohasem láttalak, pedig én vagyok az, aki örökké éber, aki mindig virraszt, aki szereti az éjszakát és aki ül és énekel az éjszaka csöndességében. Te pedig vagy az, aki kövérségének minden kövérségével fekszik a puha párnákon, te vagy az, aki

mély álommal alszik, te vagy az, aki nem tudja, hogy mi a nyomorúság meg a gond. És inkább hallottad te az én dalomat, mint én a tiédet. Mert a dalnak az a sajátsága, hogy a fülön át bemászik a szívbe, mint a tolvaj a nyitott ablakon a házba és a dal diadalmasan vonul be a szívbe, mint a győzelmes kalifa az ellenséges városba és a dal fészket rak a szívben, mint a madár az ágon. És a dal ott marad és tovább énekel és a költő nevét mindenki mondja és mindenki tudja és a dal már régen meghalt, a költő emléke azonban még mindig él. És amikor letéped a rózsát, tudod, hogy kinek a kertjében tépted. És amikor ágyadba emeled a szűzlányt, tudod, hogyan jutottál hozzá.

— Allahra mondom, igazad van, — mondta a kalifa.

És megkérdezte a nagyvezért:

— Melyik a költő és melyik a tolvaj?

És a nagyvezér így szólt:

— Allahra, akié minden dicsőség és hatalom, a sovány a költő és a kövér a tolvaj.

És elmesélte, hogyan követte Kövér Izsákot az éjszakában és hogyan találta meg Sovány Izsákot. És a kalifa börtönbe vettette Kövér Izsákot, a másikat pedig megajándékozta pazar köntösökkel és sok arany dinárokkal. És

Sovány Izsák hálálkodva távozott és roskadozott az ajándékok terhe alatt. És ahogy a palota kapujához ért volna, az ajtónállók látták mérhetetlen rongyosságát és soványságának túlzott voltát és látták a pazar köntösöket és az arany dinárokat, amelyeknek terhe alatt roskadozott. És azt hitték, hogy ezeket a kincseket a palotából lopta és megragadták őt és megbotozták erős botokkal és ronggyá rongyolták rongyait. És vitték őt a fő-eunuhhoz, aki megtépázta őt mind a két kezével és megtiporta őt mind a két lábával. És a fő-eunuh kezei a medve mancsai voltak, lábai pedig az elefánt lábai. És a fő-eunuh börtönbe vettette Sovány Izsákot és a börtönben már ott ült Kövér Izsák.

És már három napja sínylődtek együtt a tömlöcben, amikor egy gazdag kereskedő, nagy utazásából hazaérkezvén Bagdadba, tizenkét szűzeket ajándékozott a kalifának. És szépségében mind a tizenkettő olyan volt, mint a teli hold a tizennegyedik éjszakán. És közöttük a legszebbet, aki olyan volt, mint a holdak holdja, nevezték Firuzáhnak, Türkiznek. És a kalifa nagy szerelembe esett és szívébe beköltözött a nyugtalanság és melléből sóhajok repültek ki, mint szomorú madarak. És szerette volna a költők szavait hal-

lani és a szíve fájni kezdett Kövér Izsákért. És éjjel, nem tudván aludni, lement palotájának ama részébe, ahol a tömlöc volt és megállt a tömlöc ajtaja előtt és beszólt:

— Itt vagy, Kövér Izsák?

Kövér Izsák pedig, megismervén a kalifa hangját, remegve felelte:

— Óh, igazhívők fejedelme, itt vagyok és csak rajtad áll, hogy meddig legyek itt.

És a kalifa így szólt:

— Mondj nekem néhány sort új rabnőmről, kit neveznek Firuzáhnak.

És Kövér Izsák azt felelte:

— Tied a parancs, enyém az engedelmesség. Hozasd el lantomat, mert vajjon hallottad-e valaha, hogy a költők lant nélkül énekelnek?

És a kalifa, aki minden szolgák nélkül egészen egyedül volt, visszament palotájába, hogy elküldjön valakit Kövér Izsák lantjáért. És amikor a kalifa lépései elnémultak, Kövér Izsák így fohászkodott ama soványhoz, aki véle együtt sinylődött a börtönben:

— Óh, testvérem, csak most segíts! És Allah meg fogja jutalmazni nagylelkűségedet.

És Sovány Izsák azt felelte:

— Örömmel és élvezettel.

És rögtön ezt a dalt rögtönözte:

A kedvesemet hívják Firuzáhnak
És ahol ő van, onnan elmenekül a bánat
És a szeme nagy és a szeme kék,
Mint a hibátlan türkiz és a felhőtlen ég.
Sötét szivárvány a szemöldöke,
Kinyilt lótusz-virág a köldöke,
És napsugárból szőve a haja,
A csókja méz, ámbra a sóhaja,
A gazelláé a nyaka
És illata a mósusz illata
És lejebb két fehér halom van
Örök hullámzásban, soha nyugalomban,
A halmok ormán két piros szamóca,
Óh, én, szamócák szomjazója!
Csípője gránátalma karcsú ágon,
Kényesen ringó örök boldogságom,
Mikor nevet, gyöngyök peregnek,
Amikor sír, a húrik keseregnek,
A szempillája selyem-legyező,
A combjai két márvány-oszlopok
Ez ő,
Kiért szívemben gyilkos tűz lobog.

És amikor Kövér Izsák ezt a dalt meghallotta, megrázkódott az örömtől és hanyatt-esett a boldogságtól. És így szólt ama soványhoz:

— Óh, testvérem, ne félj, elmúlik az éj, küszöbén a reggnek, bajaid elcsendesednek, gondjaid elmúlnak, homlokod ráncai elsimulnak, mert a Mindenható meg fog segíteni!

És jöttek az eunuhok Kövér Izsákért és vitték a kalifa elé és Kövér Izsák ölbe kapta lantját és megcsókolta, mint régen látott gyermekét az anya és elénekelte a dalt, amelyet Sovány Izsáktól tanult és amelyet itt fölösleges ismételni és a kalifa magánkívül volt az elragadtatástól és megrázkódott az örömtől és hanyattesett a boldogságtól és megbocsátott Kövér Izsáknak, mondván:

— Óh, te kövér, te kövér, mégis csak te vagy a legjelesebb mindazok között, akik a szívekbe látnak! És első vagy minden költők között, mert Allahra, senki meg nem közelíti szavaid édességét. És hol láttad Firuzáht, hogy ilyen híven rajzoltad le minden szépségeit?

És gazdagon megajándékozta a költőt és maga mellé ültette, hogy lakmározzék vele. A nagyvezér azonban, aki erős gyanakodással gyanakodott Kövér Izsákra, hallván a dalt, elsietett a börtönbe és ott megtalálta Sovány Izsákot. És faggatni kezdte és ama sovány elmondott neki mindent. És a nagyvezér megoldotta láncait és azt mondta neki: «Kövess!» És bement a kalifához és így szólt:

— Óh, igazhívők fejedelme, ez a gazember egyszer már megcsalt. Ne higyj a hazugságok atyjának, a füllentések nagyvezérének és a tó-

dítások főpapjának, mert csalás és árulás van a dologban. És akarod-e tudni, hogy ki írta ezt a dalt?

— Tudni akarom, — mondta a kalifa.

Erre a nagyvezér intett az ajtónállóknak és azok a kalifa színe elé bocsátották Sovány Izsákot és a kalifa megismerte a rongyos embert, aki rongyosabb és soványabb volt, mint valaha. És Sovány Izsák leborult a kalifa elé és elénekelte a dalt és a kalifa álmélkodva hallgatta. És Sovány Izsák elmondta, hogyan vették el tőle a pénzt meg az ajándékot, hogyan verték meg és hogyan vetették börtönbe. És a kalifa arca elborult és lelke elkeseredett. És rossz kedvének legfelső fokán így szólt Sovány Izsákhoz:

— Óh, te sovány ember, rendkívül sok bajom van veled. Mindig későn jösz és mindig rosszkor jösz és amikor örülök, megrontod örömömet. És fölösleges a pazar köntös annak, aki nem tudja fölvenni, haszontalan az arany-dinár annak, aki nem tudja forgatni és hiábavaló az ékesszólás annak, aki nem tud vele élni. És mit érnek a legszebb verseid, ha ama másik ügyesebb, mindig előbb mondja el, mint te? Menj előlem sovány ember és ne lássam többé soványságod végtelen soványságát, mert Allahra és a prófétára,

elevenen megnyúzatlak és mások riasztására kitömetlek!

És Sovány Izsákot kiűzték a palotából és Sovány Izsák hazament és leült háza előtt a kőpadra és így szólt:

— Dicsőség Allahnak, aki mindeneknek ura és az egyetlen és a legjobb és a legbölcsebb. És ő tudja, hogy mit csinál, mert az egyiknek adja a kövérséget a legnagyobb kövérséggel, a másiknak a soványságot, a legnagyobb soványsággal. És jaj annak, aki föllázad a maga soványsága ellen, mert minden úgy történik, ahogy Allah akarja és semmi sem segít ellene. És akiről meg vagyon írva, hogy kövérségének határtalanságában örüljön életének, azt mindenki táplálja, akiről pedig meg vagyon írva, hogy soványségának teljességében húnyja le szemét, az akkor sem hízik meg, ha maga a kalifa akarja is.

A CSIZMA ÉS A CIPŐ.

I.

V. Emánuel cirill király, akit barátai Jónak, ellenségei pedig Nagynak neveztek (anélkül, hogy megmondták volna: miben nagy), az igazak mély és egészséges álmát aludta a Maple berendezte hálószobában. Délelőtt tizenegy óra volt és az előszobában a komornyikon kívül csak a király hadsegéde és gróf Cólnix, a pénzügyminiszter volt jelen. A komornyik és a pénzügyminiszter durákot játszott, báró Végh-Állomássy pedig, akit a magyar nemzeti kaszinóból golyóztak át cirill földre, kibicelt.

Egyszerre csak a hálószobából rövid, de barátságtalan ordítás hallatszott. A három úr összenézett, mert e hang jelentőségét mindenki ismerte: V. Emánuel a csizmáját kérte. Auguste bosszúsan tette le a kártyát, de báró Végh-Állomássy előzékenyen intett és a sarokból előhozta a fényesre mázolt sarkantyus csizmát.

— Majd beviszem, — mondta nyájasan — ugyis jelenteni valóm van.

— Stréber! — mondta gróf Cólnix a foga között, mialatt a báró belejtett a hálószobába.

— Három gyors mester, — mondta Auguste — és lázasan keverni kezdett.

II.

A hálószobában kellemes félhomály volt. V. Emánuel nem ismerte meg a belépő alakot.

— Te vagy, Gugusse? — kérdezte mogorván.

— Nem, Sire, — mondta a báró tiszteletteljesen. — Auguste rögtön jön.

— Ön az báró úr! Legyen szíves, csináljon egy kis világosságot ...

A báró az ablakhoz lépett és félrehúzta a nehéz függönyt. Most beömlött a napfény, sárgán, rikítón, kellemetlenül. V. Emánuel pislogni kezdett és erősen dörzsölte a szemét.

— Sacré Gugusse! — káromkodott ő felsége. — A fickót hetek óta nem látom. Minduntalan ön hozza be a csizmámat!

— Óh Sire! Ha tudná, milyen szívesen teszem ...

Ezzel a báró az ágy elé állította a csizmát,

amelyet eddig áhítatosan a kezében tartott. V. Emánuel hatalmasat, igazán királyit ásított, azután megkérdezte:

— Hány óra?

— Tizenegy, felség.

— Ki van az előszobában?

— Cólnix gróf.

A király homloka még jobban elborult:

— Ez azt jelenti, hogy az állampénztárban már megint nincs egy megveszekedett maravédi sem . . .

Most a báró is elhalványodott egy kissé és remegő, de még az eddiginél is tiszteletteljesebb hangon szólt:

— Pedig azt reméltem . . . bátorkodtam volna . . .

V. Emánuel gúnyosan fölkacagott:

— Pénz? . . . Megbolondult? . . . Honnan vegyem? Mindegy no, küldje be a grófot. Megálljon csak! Ha Gugusset látja valahol, mondja meg neki, hogy el van csapva!

Báró Végh-Állomássy mélyen meghajolt és szó nélkül távozott.

— Micsoda kenyér! Micsoda foglalkozás! — mondta magában, mikor megint az előszobában volt.

III.

Most Cólnix gróf lépett a hálószobába. A király sötét arccal fogadta.

— Sire, a királyné ... — kezdte a gróf.

— A királyné?

És V. Emánuel dühösen csapta le a fésűt, amellyel gyér hajszálait igyekezett égnek mereszteni. Torkig volt ezzel a komédiával. Sehol semmi pénz az egész országban. Hitel sehol. Az összes kereseti források kiapadtak. Rendjelért, nemességért, rangért, miniszterségért már senki sem fizet. Sőt a külföldi piacon is leszállt a cirill rendjelek értéke, viselni is csak budapesti és bécsi ujságírók merik. És ehhez az őrületes pénzhiányhoz még a királyné! A fekete és ideges Alexandrine, udvari körökben bizalmasan: Xandi. Ez a pokoli asszony, akinek minden pénz kevés. Aki a legnagyobb nyugalommal küldte a koronázási jelvényeket a zálogházba és egy odavetődött angolnak potom áron eladta Szent Xaméte csodatevő aranypalástját. V. Emánuel tombolni szeretett volna dühében, amikor a pénzügyminiszter a királynéról kezdett beszélni. A miniszter azonban nem tágított.

— Igen, felség ... a királyné ...

— Pénz kell neki ugy-e?

— Igen, Sire!

— Honnan vegyem? Magának nincs?

— Nekem? — kérdezte a gróf őszinte felháborodással. — Nekem? Felségednek talán tudni méltóztatik, hogy hónapok óta egy vörös rézgarast sem láttam a fizetésemből és már régen elmentem volna napszámosnak, ha a konverzióba vetett reménység nem tartaná bennem a lelket ...

— A konverzió! — szólt most a király álmatag hangon. — Mikor lesz az?

És bánatosan sóhajtott. A pénzügyminiszter vállat vont:

— Mikor? A Rotschild-csoport nem akar mozogni. De ösmerek Budapesten egy Berger nevű embert, az talán megcsinálja ...

— Zsidó? — kérdezte V. Emánuel az undor szelid nemével.

— Az.

— Aggályos. Mert akkor netán csak kevés készpénzt fog adni ... A többit inkább koporsókban ... De mindegy! Sürgesse a dolgot.

— Igen ... De addig? ...

— Addig? ... Addig? ...

A király komor némaságba süllyedt.

— Talán még egyszer meg lehetne próbálni Auguste-tal, — szólt kis szünet után a gróf.

— Nem hiszem ... Különben sem tudom,

hol kószál a fickó ... Mióta legutóbb azt az ötszáz drachmát idekölcsönözte, magamnak kell öltözködnöm ...

— Itt láttam az előszobában ...

A gróf kinyitotta az ajtót és kiszólt:

— Auguste, kérem csak!

IV.

Most belépett Auguste, feszesen, hidegen, kedvesség és előzékenység nélkül.

A király szeliden nézett rá, a pénzügyminiszter pedig szeretetreméltó kacérsággal.

— Hogy vagy, Gugusse? — kérdezte a király gyöngéden.

— Kissé bágyadt vagyok, felség, — mondta Auguste. — A sok munkában kimerültem. Szabadságra kellene mennem, pihenni, valahová jó levegőre, tenger mellé ... De nincs pénzem ...

A király csalódottan nézett a pénzügyminiszterre, de az a szemével intett.

— Hát mért nem fordul bizalommal ő felségéhez? — kérdezte a pénzügyminiszter. — Ő felsége olyan jó, olyan nemes ...

— Szívesen adnék neked, Gugusse, — mondta a király. — De magamnak sincs ... te tudod legjobban.

— Az adó!... A hátralékok... — sóhajtott a miniszter...

— A hadsereg! — sóhajtott a király.

— Az udvartartás!

— A külföldi sajtó!

— A konverzió előkészítése!

Auguste szeme csillogni kezdett.

— A konverzió? — kérdezte habozva.

— Igen, a konverzió... — kapott a szón a pénzügyminiszter... — Már csak napok, legföljebb hetek kérdése. A Berger-csoport mindent megigért!

— És Berger megbízható ember... — szólt most V. Emánuel kenetesen.

Auguste elgondolkozott. Azután akadozva szólni kezdett:

— Hát hiszen elvégre... valami kevés megtakarított pénzem még van... és ha felséged...

— Nem, Gugusse, — mondta a király jóságosan — már ugyis annyival tartozom neked...

— De, Sire... egy hű szolga nemes ajánlata... — vágott közbe a pénzügyminiszter türelmetlenül.

— Valóban... egy hű szolga... — ismételte Auguste.

— Ám legyen... nem akarlak megbántani... Mennyi az a pénz?

— Ötszáz drachma ... az utolsó, ami maradt ...

Ezzel Auguste, a hű szolga kivette zsebéből a pénzt és egy hatvanöt rupiás cirill váltót.

A király gyorsan aláírta a váltót és átvett 350 drachmát. Azután a pénzügyminiszterhez fordult:

— Vigyen át a királynénak 150 drachmát!

— Nem lesz ez a 100 drachma kevés? — kérdezte a pénzügyminiszter tiszteletteljesen.

— Gazember! — szólt a király. — Itt van még 50 drachma ...

A pénzügyminiszter mélyen meghajolt, Auguste pedig — valami megmagyarázhatatlan nagylelkűségi rohamnak engedve — fölsegítette a király kabátját.

V.

Az előszobában Cólnix gróf újra találkozott báró Végh-Állomásyval. A báró úgy száguldott föl-alá, mint a ketrecbe zárt tigris.

A pénzügyminiszter könnyed és negédes mozdulattal meglebegtette előtte a 50 drachmás bankjegyet, amelyet zsebrevágott.

— Mi ez? — kérdezte a báró kábultan.

— Pénz édes öregem, — szólt a gróf vígan.

— Pénz! És én, amióta itt vagyok, még egyetlenegyszer sem kaptam egy lyukas millreiszt . . . Pedig még a csizmáját is beviszem . . .

A gróf vállat vont:

— Maga nagyon ügyetlen, kedves báró. Látszik, hogy becsületes és lovagias magyar lélek . . . Nem tudja a módját . . .

— Nem, nem tudom, — szólt a báró lehangoltan.

— Vígasztalódjék! . . . Meg fogja tanulni. Mindannyian megtanultuk . . . És megengedi, hogy mint idősebb kollega . . . egy jó tanácsot adjak magának? . . .

— Kérem! . . .

— Maga kedves és szeretetreméltó fiú . . . De azt már tapasztalhatta, hogy a király csizmájával semmire sem megy . . . Próbálja meg egyszer a királyné cipőjével!

A CIRILLEK FEHÉR ASSZONYA.

(Báró Végh-Állomássy cirill ezredes levele Knazics Vilibald cs. és kir. gyalogos főhadnagyhoz Budapestre).

Grova, 18**. március 19.

Lieber Kamerád,

megkaptam leveledet, még pedig sértetlenül, amin őszintén megvallva nagyon csodálkoztam, mert itt minden a kabinetiroda kezén megy át és ez a kéz minden külföldi levelet fölbont és elolvas. Hiába, a magamfajta renegát, aki magyarból cirillé vedlik, mindig gyanus marad és noha Emánuel nagyon kitüntet bizalmával, kémekben és árulkodókban az udvarnál nincs hiány. Hála Istennek, most már elég jól vagyok, pénzt ugyan nem sokat kapok, mert a királynak magának sincs, de rang az van bőven. Tudod, hogy mint főhadnagy jöttem ide, most már ezredes vagyok és hamarosan tábornok leszek. A hullák gyorsan lovagolnak ebben a nagyszerű tartományban.

Ami már most a te ügyedet illeti, jöhetsz bátran. Már beszéltem róla ő felségének, aki ma reggel nagyon jókedvű volt és kegyesen meghallgatta róla való jelentésemet. Jókedvének különös oka volt, az éjjel ugyanis megjelent a palotában a cirillek fehér asszonya ... de erről később! A fődolog az, hogy van számodra állásom, még pedig több is. Válogathatsz bennük. Az első — a legkevésbé tekintélyes, de elég jövedelmező — a partbiztosi állás volna. De ez egyúttal a legbizonytalanabb is, mert erre nagyon sok éhes ember feni a fogát. Az udvari intrika és protekció egész gépezete mozog már ez állás érdekében, magának Xandi királynőnek is van rá jelöltje. Mindenesetre ajánlottalak ő felségének, aki megígérte, hogy protegálni fog. A másik állás — kérlek ne haragudjál, hogy nyiltan beszélek — az alkomornyiki, inkább magántitkári jelleggel. Gugusse ugyanis, az eddigi komornyik nyugalomba vonult, hogy ezentúl minden idejét az uzsoráskodásnak szentelhesse. Szó sincs róla, az állás nem valami nóbel, de ha ügyesen látod el, te is megszedheted magadat, ahogy Gugusse. Erre az állásra is előjegyeztelek és a magam részéről ezt látnám a legszerencsésebb megoldásnak. Itt, ahol mindannyian lakájok vagyunk, az a legnagyobb úr közöttünk, aki

legközvetlenebbül érintkezik a királlyal. Ha azonban ez az állás sem inyedre való, még mindig beléphetsz a gárdába, legalább is kapitányi ranggal. De ebben az esetben a te dolgod, hogyan élsz meg. Eleve figyelmeztetlek arra, hogy rám ne nagyon számíts. A kezdet nehézségein szívesen átsegítlek, de az első száz drachma után pontot kell tennem, lévén magam is csonton rágódó kutya a kutyák között.

Különben a gárdánál elég jól fogsz élni, kapsz egyenruhát (majdnem azt írtam kosztümöt), lakást, fűtést, világítást és mosást, teljes ellátással egyetemben. Dolgod pedig nincs. Kezdetnek ez is elég. Ha pedig szerencsésen kártyázol — a gárdatisztek nemes és gazdag cirill fiúkból kerülnek ki — megkeresheted a magad szivarra és konyakravalóját. Kártyázni pedig kártyázhatsz egész nap és egész éjjel, mert hetenkint csak egy éjjel van dolgod, amikor palota-inspekciós vagy.

Ilyenkor a király, a királyné és az udvarhölgyek ajtaja elé kivezényled az őrtálló tiszteket, a többit pedig rájok bízod. Magában a palotában éjjel nem szokott semmi rendkívüli vagy meglepő történni, a palota folyosóinak egyetlen szenzációja a fehér asz-

szony, aki kísérteties leplében végigsétál a nehéz szőnyegeken.

Mint minden valamire való királyi palotának, a grovainak is megvan a maga házi kísértete. Magam is láttam egyszer a cirillek fehér asszonyát. Tudod, hogy én is a gárdához jöttem át, ez a cirilleknél az idegenek légiója. A nagy folyosó sarkában álltam poszton Brillantine hercegnő ajtaja előtt (azért hívják így, mert rajong a kipödört bajuszért) és rettenetesen unatkoztam. Éjféltájban a folyosó tulsó végéről valami fehérség közeledett felém. Akkor már hallottam a fehér asszonyról és a szívem megdobbant. De azért bátran szembenéztem vele. A fehér asszony jött nagy, határozott, erőteljes lépésekkel, mintha nem is asszony lépne. Szinte rengett bele a folyosó. Hatalmas nagy asszony volt, a legmagasabb gárdistánál is öt-hat fejjel magasabb. Bő, fehér selyem-köntösében olyan volt, mint Loïe Fuller, mikor a liliomot táncolja. Valami babonás ijedség szállt meg és nem tudtam a szememet levenni róla. Eszembe jutott, amit rámparancsoltak, hogy rögtön hátra-arcot csináljak, mihelyt a fehér asszonyt meglátom. De én bizony mozdulni sem tudtam. Csak néztem rá mereven és bizonyos megkönnyebbüléssel vallottam be ma-

gamnak, hogy a fehér asszony arcvonásai éppen nem borzasztók. Ellenkezőleg, az arcocskája inkább kellemesen huncut, az orra pedig határozottan pisze volt. De alig, hogy ezt észrevettem, a fehér asszony parancsoló mozdulattal emelte föl kezét és lábával türelmetlenül toppantott. Most már sürgősen hátraarcot csináltam és feszes haptákban bámultam Briliantine hercegnő ajtajára. Hallottam a fehér asszony nehéz lépéseit és amikor jó öt perc mulva megint megfordultam, a fehér asszony nyomtalanul eltünt.

Reggel a palotát fölverte az izgató hír: a cirillek fehér asszonya itt járt az éjjel. Csodálatosképen, valami túlságosan nagy mozgalmat nem szült a rémes esemény, az udvarhölgyek inkább finoman mosolyogtak, a gárdatisztek pedig tartózkodás nélkül röhögtek. Ellenben tíz órakor boldog, boldogtalan a király előszobájába tódult audienciára. Úgy látszik, az a cirill közhit, hogy a fehér asszony megjelenése után a király senkitől sem tagad meg semmit. Csakugyan, később magam is tapasztaltam, hogy V. Emánuel ilyenkor mindig pazar kedvében van és legalább is mindent megigér.

A fehér asszony dolga azonban nagyon fúrta oldalamat. Még sokkal rövidebb idő óta vol-

tam cirill alattvaló, semhogy nyiltan kérdezősködni mertem volna, új bajtársaim sem méltattak bizalmukra, csak Cólnix gróf, a pénzügyminiszter viseltetett némi rokonszenvvel irántam.

— Ez az ember fogja nekem a fehér asszony titkát elárulni, — mondtam magamban.

És amikor a pénzügyminiszter bejött a palotába, nagy kerülgetések közepette, rettenetes óvatossággal kiböktem a veszedelmes kérdést.

A pénzügyminiszter furcsán nézett rám:

— Hallja, főhadnagy úr (akkor még főhadnagy voltam) tulajdonképen minek néz ön engem?

— Mindenesetre okosabb embernek, mint a pénzügyminiszter úr engem!

A pénzügyminiszter mosolygott, de azután vállat vont:

— Istenem, minden királyi palotának megvan a maga babonája. Ha a bécsi Burgban megjelenik a fehér asszony, meghal valaki. A velünk barátságos viszonyban élő modrán birodalomban a fehér asszony azt jelenti, hogy pénz áll a házhoz.

— És itt?

— Itt?

A pénzügyminiszter hallgatott, de ekkor

a hátunk mögött hirtelen megszólalt egy női hang:

— Ha a főhadnagy úr olyan kíváncsi, megmondom, mit keres itt a fehér asszony?

Hátranéztünk és mindaketten elsápadtunk. Xandi királyné állt a hátunk mögött. Arca égett a haragtól és a földháborodástól.

— A fehér asszony, — mondta dühös megvetéssel, mielőtt egy szót szólhattam volna — hiszen a pénzügyminiszter úr nagyon jól tudja, nem más, mint az önök dicső királya, az én felséges férjem, V. Emánuel. A cirillek királya néha pajzán kedvében álruhát ölt, mint Harun al Rasid, az igazságos kalifa és a királyi élvezeteket egy kis polgári változatossággal fűszerezi. Az irígylésreméltó ifjú teremtést, akinek királyi keszkenőjét odadobta, saját felséges hátán hozza be a palotába és az édes terhet a fehér asszony titokzatos köntösével leplezi.

És Xandi királynő most igazán királynői gúnnyal tette hozzá:

— Minden királyi palotának megvan a maga babonája. Ha a bécsi Burgban megjelenik a fehér asszony, meghal valaki. A velünk barátságos viszonyban élő modrán birodalomban a fehér asszony azt jelenti, hogy pénz áli a házhoz. Ha pedig a grovai királyi

palotában megjelenik a fehér asszony, ez azt jelenti, hogy egy hatodrendű párisi színésznő vendégszerepel az udvari színházban.

Ezzel Xandi királyné faképnél hagyott minket, én pedig még ugyanaznap, este, a színházban megállapítottam, hogy nem csalódott. A «Dame de chez Maxim» személyesítőjében ráismertem a kellemesen huncut arcú, piszeorrú fehér asszonyra. A fehér asszony szerepében alkalmasint jobb volt, Mint a Mome Crevette-ében . . .

Most tudod, amit tudnod kell. Írd meg, mikor jössz? Addig is vagyok öreg kriegskamerádod

Báró Végh-Állomássy,
ezredes, V. Emánuel cirill király
ő felsége hadsegéde.

A TIZENHÁRMAS.

1.

Hajnali három órakor két csöndes és szomorú leány ment le a montecarlói Sporting-Club lépcsőin, két kis magyar színésznő, az egyik szőke, a másik barna. Ma már nehéz megállapítani, hogy akkor melyik volt szőke, és melyik barna, hiszen azóta másfél év múlt el és azóta mind a kettő volt már vörös is, fekete is. Ez különben is mellékes. Lényeges csak az, hogy ezen a szomorú hajnalon a szőkének éppen olyan kevéssé volt pénze, mint a barnának. Éjféltől fél kettőig kétezer frankot veszítettek, csak azért ilyen keveset, mert több nem volt náluk.

Fél kettőkor a barna egy budapesti ügyvédtől kölcsönkért száz frankot, mert valami titokzatos sejtés azt súgta neki, hogy most a zéró jön ki. A zéró nem jött ki, ellenben a gyorskezű croupierk a többivel ezt a száz frankot is begereblyézték. Két órakor a szőke

egy másik budapesti ügyvédtől másik száz frankot kért kölcsön, mert valami titokzatos sejtés azt súgta neki, hogy most tizenkétszer egymásután a fekete jön ki. A fekete nem jött ki és minthogy több budapesti ügyvéd nem volt a helyiségben, a két fiatal művésznő kénytelen-kelletlen abbahagyta a játékot. Ott méláztak a roulette-asztalok körül és fájdalmasan néztek egymásra, valahányszor a zéró vagy a fekete kijött. De fájdalmasan néztek akkor is, ha más szám és a vörös jött ki.

Otthon, a holtelban még volt egy kis pénzük, ezerötszáz frank. Negyedháromkor a barna azt indítványozta, hogy menjenek haza ezért a pénzért és játszanak tovább. A szőke azonban okosabb volt.

— Azt is elveszítsük? — kérdezte szomorúan. — Miből fizetjük ki a hotel-számlát, hogyan utazunk haza?

A barna nem felelt és sértődötten vonult át a trente et quarantehoz. Fél háromkor a szőke megérintette a vállát:

— Tudod mit, talán mégis neked van igazad. Gyerünk haza a pénzért...

De most a barna nem akart. És háromnegyed háromkor elhatározták, hogy másnap hazautaznak. Elvesztettek tizenötezer frankot,

az idén nem sikerült. Nem baj, majd sikerül jövő márciusban.

2.

— Mindennek ez az átkozott tizenhármas az oka, — sopánkodott otthon a szőke és gyűlölettel nézett egy furcsa kis ékszerre, amely az imént még a nyakán pompázott. — Minek is fogadtam el? Sejthettem volna, hogy bajt hoz rám...

Valamelyik babonás barátja kedveskedett neki ezzel az ékszerrel, amely brilliánsokból és rubinokból kirakott 13-as szám volt. Szemre csinos volt, de nem nagyon értékes, pár száz koronába kerülhetett. A szőke fokozódó gyűlölettel nézte.

— Kidobom az ablakon, — mondta hirtelen elhatározással.

És az ablakhoz sietett. De a barna megfogta a kezét:

— Megbolondultál? Nem kár a szép brilliánsokért?

A szőke durcásan vállat vont:

— Nekem nem kell. Amióta hordom, meg vagyok verve. Semmi sem sikerül. A barátom szakított velem, a játékban veszítek...

Kinyitotta az ablakot.

— Nem engedem, — mondta a barna. — Cseréld be egy gyűrűre vagy láncra . . .

— Akkor az átok rászáll a gyűrűre, vagy a láncra, — makacskodott a szőke.

— Hát tudod mit? Add nekem!

— Meg fogod bánni, hogy elkérted.

— Nem én. Mi történhetik velem? A legrosszabb esetben én dobom ki az ablakon.

— Ahogy akarod. Nekem mindegy.

A barna eltette az ékszert, azután megcsókolta barátnőjét és átment saját szobájába. A szőke még egy kis ideig ott állt az ablak mellett és kinézett a tengerre. Nem sokat látott belőle, az ég, meg a tenger egyformán fekete volt, erős szél fújt és néhány esőcseppet vágott az arcába. A szőke megrázkódott és fölnézett a csillagtalan égre. Messziről tompa morgás hallatszott. A szőke ijedten behunyta a szemét. Azután becsukta az ablakot és lebocsátotta a függönyt. Félt a villámlástól, a vihartól. Bebújt az ágyba és a fejére húzta a takarót. Lelke mélyén boldog volt, hogy megszabadult a 13-astól.

3.

A barna nem tudott elaludni. Ő is félt a vihartól és nem merte a villamos lámpát el-

oltani. Beletemetkezett a vánkosba és körülpárnázta a fülét, hogy ne hallja a mennydörgést. Elővett egy könyvet és olvasni kezdett. De véletlenül valami detektívregény került a kezébe. Mindjárt az első oldalon hármas rablógyilkosságot fedezett föl nemcsak a rendőrség, hanem ő is. Rémülten hajította el a könyvet és behunyta a szemét. De így még rosszabb volt. Kis ördögöket látott maga előtt, ott ugráltak az ágyán és a fülébe ordítozták:

— Tizenhárom! Tizenhárom!

Azután eltüntek. Helyettük megjelent egy óriás 13-as, akkora, mint az Eiffel-torony. Fehér és vörös villamos-körtékből épült, hol fölágaskodott, hol leguggolt, azután elvágódott és úgy siklott tovább, mint óriáskígyó. A barna szerette volna a szemét kinyitni, hogy megszabaduljon ettől a rettenetes látomástól.

De a szeme mintha leragadt volna. Lélekzeni sem bírt. A villamos torony most a mellén állt és feketecsuhás barátok jöttek ki belőle, tizenhárman. És a torony tetején megkondult egy harang, két harang, tizenhárom harang és mindegyik tizenhármat harangozott. Azután rettenetes dörgés és csattanás hallatszott, a földből lángoszlopok csaptak föl és

elnyelték a villamos tornyot, a feketecsuhás barátokat és a harangokat. A barna fölsikított és minden erejének megfeszítésével kinyitotta a szemét. Ágya mellett a kis szekrényen szeliden világított a zöldernyős lámpa és ebben a világosságban fehéren és vörösen csillogott a furcsa kis ékszer. Körös-körül csönd volt, csak az ablaküveget verte fáradhatatlan, egyhangú dobolással az eső.

A barna valamelyest megnyugodott, letérdelt az ágy elé és imádkozott, mint kislány korában. Azután odament az ablakhoz és hallgatózott. A vihar elült, abban az utolsó rettenetes mennydörgésben és csattanásban kimerült az ereje. A barna még mindig félénken félrehúzta a függönyt. Odakint sötét volt, valahol nagyon messze még föl-föllobbant egy-egy elkésett villám, erőtlenül és némán. A barna fölsóhajtott és kinyitotta az ablakot. Az eső betolakodott a szobába, de ő nem törődött vele. Odasietett a kis szekrényhez, fölkapta az ékszert, betette egy levélborítékba, leragasztotta és határozott, férfias betűkkel rá-írta: «Azé, aki megtalálja.» Azután szépen összehajtogatta és kihajította az ablakon. A kis csomag nagy ívben messzire röpült és tompa koppanással esett le. A barna kihajolt, de nem látott semmit, nem tudta, hová esett

az ékszer, milyen utcába, melyik lépcsőre, kinek a kertjébe?

És boldogan csukta be az ablakot.

Ugyanekkor kopogtattak azon az ajtón, amely szobáját a szőkéétől elválasztotta.

— Te vagy? — kérdezte halkan.

— Én, — felelte a szőke és kinyitotta az ajtót. — Nem alszol?

— Nem.

— Én sem bírtam elaludni. Mit csináltál?

— Kidobtam a tizenhármast ...

Most már nevettek. A bénító varázsnak vége volt és úgy érezték, hogy most már szerencse és boldogság vár rájuk. Föláldozták a babonás ékszert és megvásárolták a sors jóindulatát. Nem törődtek azzal, ki lesz szerencsétlen az átkozott ékszerrel. Megkönnyebbülten, szabadon lélekzettek. Az eső — mintha csak ezt várta volna — elállt. És öt perc mulva a barna is, a szőke is, boldogan, nyugodtan aludt. Reggel négy óra volt ...

4.

Öt perccel háromnegyed négy előtt egy frakkos fiatalember állt a híres montecarlói park egyik kies pontján. Nem izgatta az eső, már semmi sem izgatta, az élet sem, a halál sem.

Éppen azzal foglalatoskodott, hogy fejbelője magát. Megbízható browningját kecses mozdulattal illesztette halántékához és éppen el akarta sütni, amikor valami koppant a kezén. Meglepődésében és fájdalmában elejtette revolverét. Gyufát gyújtott, hogy megkeresse és amikor lehajolt érte, összegyömöszölt papirost talált mellette. Fölvette a papirost, amelybe valami kemény tárgy volt burkolva. A frakkos fiatalember pillanatig habozott, azután odasietett a legközelebbi villamos lámpához és óvatosan kibontotta a papirost, amelyre határozott, férfias betűkkel ezt a figyelmeztetést írta valaki: «Azé, aki megtalálja.» A frakkos fiatalember reszkető kézzel tépte föl a borítékot és elmosolyodott, amikor a brillánsoktól és rubinoktól csillogó 13-ast megpillantotta. Zsebre tette az ékszert, de zsebretette a browningot is.

— Nem kell elhamarkodni a dolgot, — mondta a helyzethez illő bölcseséggel.

Másnap elzálogosította az aékszert. Kétszáz frankot kapott és habozás, gondolkozás nélkül föltette egy kártyára az egészet. Tudta, hogy nyerni fog, ez a pénz nem hiába potytyant le az égből. Nyert is. Másfél óra alatt százötvenezer frankot. Mintha megbabonázta volna a kártyát, úgy nyert, ahogy akart.

Az emberek szájtátva, irigyen állták körül, a fejüket csóválták, szörnyűködtek, mérgelődtek.

A két kis művésznő, a szőke, meg a barna sápadtan, könnyes szemmel nézte.

— Ha nekünk ilyen szerencsénk lett volna! — mondta a szőke.

Akkor már egy fillérjük sem volt. Eljátszották azt az ezerötszáz frankot is, amit útiköltségnek félretettek. Reggel még egyszer szerencsét próbáltak, azt hitték, hogy most, amikor megszabadultak a tizenhármastól, visszanyernek mindent. Hiába! A kártya ellenük esküdött.

— Legjobb volna meghalni! — sóhajtotta a barna.

A fiatalember ebben a pillantban veszített először. Fölállt, zsebrevágta a pénzét és úgy nézett körül, mintha örökre búcsúznék ettől a helytől. Azután kifelé sietett.

— Igazad van, — sóhajtotta a szőke, — legjobb volna meghalni!

A fiatalember meghallotta a sóhajt és megállt. Végignézett a kisírtszemű leányokon, a szőkén meg a barnán és elmosolyodott.

— Hölgyeim, — mondta szeliden, — nem kell elhamarkodni a dolgot. Van egy talizmánom ... nekem már nem kell, mert soha

többé nem fogok játszani. Engedjék meg, hogy önöknek ajándékozzam . . .

És míg a szőke meg a barna tágranyílt szemmel, bután bámult reá, elegáns mozdulattal átnyújtotta nekik a 13-asról szóló zálogcédulát . . .

PÁRIZSI EMLÉKEK.

KENYÉR.

1.

Akkor már három napja nem ettem.

Csak feküdtem, behúnyt szemmel a diványon. Aludni nem bírtam, de a szememet sem tudtam nyitva tartani. A torkom száraz volt, az agyam zúgott, behunyt szemem előtt vörös és sárga karikák rajzottak, táncoltak, összefonódtak, megették egymást és újra születtek. Már éhes sem voltam, csak kábult és mégis izgatott. Minden energiám elfogyott, lusta voltam még ahhoz is, hogy kinyújtsam a kezemet az asztalon álló vízért. Úgy éreztem, hogy a halál előszobájában vagyok és alázatosan, türelmesen kell még egy ideig, már nem sokáig várakoznom, amíg fenséges színe elé bocsátanak.

Egészen bizonyos, hogy még segíthettem volna magamon. Ha pénzem nem is volt, de volt még ruhám, könyvem, egy pár értékesebb

holmim, amit eladhattam vagy elzálogosíthattam volna. A háziasszonyomtól is kérhettem volna pár frankot. De már torkig voltam ezzel a haszontalan élettel, ezzel a céltalan és reménytelen küzködéssel. Meddig húzzam még? Egy hétig? Egy hónapig? És aztán? Mi lesz akkor, ha mindenből kifogytam? Akkor is csak ott leszek, ahol ma, egészen kétségbeesetten, menthetetlenül.

Így mégis volt még valami közöm az élethez. Még beléje kapaszkodhattam. Csak föl kellett kelnem a diványról. De nem keltem föl. Vártam. Hogy mit, magam sem tudom. Talán a véletlent, amit azelőtt csodának neveztek. Hogy valaki jön és megkérdezésem nélkül, akaratom ellen, anélkül, hogy mozdulnom kellene, megint visszavisz az életbe.

És este valaki jött ...

2.

Ketten voltak. Egy férfi és egy nő.

A férfi barátom volt. Már nem tudom, mi réven. Valamikor régen Budapesten ismerkedtem meg vele. Azután más városokban találkoztunk, mindig kalandos körülmények között. Szálas, vállas, villogó szemű orosz zsidó volt, amaz elszánt fajtából való, amely

a semmiből milliókat teremt és a milliókat visszaadja az enyészetnek. Mindig nagy vállalatok és fantasztikus részvénytársaságok élén állt, új találmányokkal és öreg bányákkal házalta végig a nemzetközi piacot. Néha nagyon sok pénze volt, többször semmi. Az igazi nevét homály födte; én Iványnak neveztem, de még vagy hat nevét tudtam.

Amikor benyitott a szobámba, nem lepődtem meg. Természetesnek láttam, hogy ebben a pillanatban csak ő jöhet be. Összeszedtem minden erőmet. Felültem. Ittam egy pohár vizet. Föl akartam állni, de visszaestem.

— Mi baja? — kérdezte érdeklődve.

— Semmi. Fekszem.

— Beteg?

— Nem.

Fürkészőn nézett rám, azután nyugodtan mondta:

— Maga ma nem evett.

— Téved.

— Nem tévedek.

— Téved. Mert már tegnap sem ettem. Sőt tegnapelőtt sem.

— Nincs pénze?

— Nincs.

Az orosz nevetett:

— Nekünk sincs.

Aztán odafordult az asszonyhoz, aki eddig az ajtóban állt:

— Gyere ide, Antoinette.

Az asszony engedelmesen jött és megállt a divány előtt. Karcsú, elegáns, szőke asszony volt, a francia nevével is inkább északi. Ahogy a kezét adta, nem bírtam megszorítani.

— Bemutatom magának a barátnőmet. Már két éve vagyunk együtt ...

Az én fejem még mindig kóválygott.

— Adok egy kis cukrot magának, — mondta az asszony.

És kézitáskájából bonbonokat szedett elő. Tiltakoztam, de ő a szájamba tömte. És én gyönyörűséggel rágni, szopogatni, harapni kezdtem a cukrot. Megint éltem.

3.

— Most pedig lássunk munkához, — szólt az orosz. — Ez a két szoba a magáé?

— Igen.

— A butorok is?

— Minden.

— És éhezik? Nevetséges!

Műértő szemmel nézett körül:

— Egész sereg fölösleges dolgot látok itt,

— Minden fölösleges.

— Most hat óra. A zálogházak még nyitva vannak. Összeszedek egypár apróságot és beviszem. Akarja?

— Kérem.

— Hozok vacsorát. Egy palack bort is. Jól fogunk élni. Antoinette addig itt marad és elmondja, hogy miről van szó.

A divány sarkában ültem és meghatottan, boldogan majszoltam a bonbonokat. Antoinette letette a kalapját, levetette a keztyűjét. Az orosz ezalatt úgy dolgozott mint egy gőzgép. Egy kis kézitáskába belegyömöszölte a lakás legértékesebb tárgyait, egy szép órát, néhány szobrocskát, valami kevés ezüstneműt. Majd magára kanyarította legbővebb köpönyegemet, az alatt pedig szerelmesen keblére rejtette a frakkomat meg a smokingomat. És bíztatón nézett rám, mondván:

— Egy óra mulva itt vagyok.

Egyedül maradtam Antoinette-al. Antoinette-al, aki most felugrott és az utálattól remegve kiáltotta utána:

— Gyűlölöm, gyűlölöm, gyűlölöm!

Aztán ijedten nézett rám, mintha attól tartana, hogy elárulom. De én szeliden és bárgyun mosolyogtam, az utolsó bonbon morzsáin tengődvén.

4.

Antoinette mellém ült a diványra és megfogta a kezemet:

— Miért akart meghalni?

— Nem akartam meghalni. Csak ahhoz nem volt erőm, hogy tovább is ezt az undorító életet éljem...

Hallgattunk. Megint Antoinette kezdte:

— Nem kíváncsi arra, hogyan kerültünk ide?

Vállat vontam.

— Ő megtudta a maga címét... hogy magának saját lakása van. Reggel óta bolyongunk Párisban egy sou nélkül. Ma mi sem ettünk.

— És én elvettem a maga bonbonjait...

— Maga három nap óta éhes. Tudja, mit akar Iván?

— Mit?

— Azt, hogy maga adjon nekünk lakást, amíg... amíg valami pénzhez jutunk.

— Szívesen. Két szobám van, az egyiket átadom maguknak...

— Neki nagy tervei vannak. Van egy új találmánya, valami nagyszerű dolog...

— Bányája nincs?

— Az is van. Kőszénbánya. Petróleumforrás is van. Minden van, csak pénz nincs.

Most már nevetett.

— Az előbb azt mondta, hogy gyűlöli Ivánt?

— Igen. Gyűlölöm. Elcsalt hazulról. Kifosztott mindenemből. Elvette a pénzemet, az ékszereimet. Két év óta cipel magával Európán, Amerikán keresztül. Éheztet. Ver.

— Miért nem hagyja ott?

— Nem merem. Félek tőle. Egészen bizonyos, hogy lelőne.

Ezalatt besötétedett.

— Lámpát kellene gyújtani, — mondta Antoinette.

— Miért? Fél a sötétben?

— Én nem félek. De Iván miatt. Nagyon féltékeny.

— A haldoklókra is?

— A halottakra is.

5.

Az orosz visszajött. Arca sugárzott a jókedvtől. Minden jóval megrakodva, egy palack pezsgőt is hozott. És még negyven frankot amelyet testvériesen megosztott velem.

Pazarul vacsoráztunk. Ettem. Bár alig tudtam enni. Csak az ital ízlett, a bor, meg a pezsgő. Hamar mámoros lettem és álmos a három napos álmatlanság után. Ledőltem éhe-

zésem diványára és mindjárt elaludtam. Úgy merültem bele az álomba, mint az ólmokkal megrakott búvár a tenger mélységeibe.

Csak egyszer riadtam föl egy pillanatra. És ekkor a vékony ajtón át csókokat és nevetgélést hallottam. De nem is tudtam gondolkozni, mert már megint aludtam.

Dél is elmúlt, amikor fölébredtem. Iván nem volt otthon, de Antoinette már ebédhez terített. Csak most láttam, milyen szép ez az asszony, milyen üde, tiszta, illatos.

— Iván csak vacsorára jön haza, — magyarázta Antoinette, — találkozása van holmi pénzemberekkel...

Együtt ebédeltünk, ketten, már jó barátok. És egész nap együtt voltunk. És még mindig gyönge voltam és Antoinette nem mozdult ki hazulról. Vigyázott rám, ápolt. Hálásan néztem rá. Valami rajongás lopózott a szívembe, régen érzett melegség.

Este beköszöntött Iván. Rosszkedvű volt.

— A dolog nem megy, — mondta mérgesen. — Átkozott franciák!

Nekem mindegy volt. Már megint örültem az életnek, akármilyen.

— A pénzem is elfogyott, — morogta Iván — elettem, elkocsikáztam, kávéházban szétfizettem. Van még valami pénze?

— Az a húsz frank, ami tegnap maradt.

— Az nem sok.

Ezzel megint körülnézett és megint elővette a kis sárga kézitáskát. Most már meg sem kérdezett, hanem sürgősen teletömte mindenféle holmival, dúsan, ahogy csak belefért a táskába. És megint elrohant a zálogházba, hogy pazar vacsorával térjen vissza. Most már pálinkát is hozott, harcias orosz és lengyel likőröket, havanna-szivarokat.

És Antoinette a spiritusz-masinán fekete kávét főzött, sok fekete kávét.

6.

Így éltünk öt napig.

Iván csak este mutatkozott. Egész nap egyedül voltam Antoinette-al, együtt sétáltunk, szép őszi délutánokon együtt ültünk a Boisban, vagy valami kis kávéház előtt. Ekkor már szerettük egymást, bár erről soha sem beszéltünk.

Az ötödik napon az orosz azt mondta:

— Hajlandó a diványt Antoinettenak átengedni?

— Miért? — kérdeztem csodálkozva.

— Antoinette úgy vélekedik, hogy illendőbb, ha ő egyedül alszik itt ebben a szobában és mi ketten, férfiak, a másikban.

— Ahogy akarja. Nekem mindegy.

Ezen az estén boldog voltam. Tudtam, hogy Antoinette is szeret.

És azontúl az orosz meg én együtt aludtunk. Igaz, hogy keveset, mert sokáig voltunk fönt, sok izgató italt ittunk és nehéz szivarokat szívtunk. Azonfelül az orosz egész éjjel mesélt nekem:

— Ön nem tudja, mennyire szeretem ezt a nőt. Csak ez a nő köt az élethez.

Felült az ágyban és fenyegetőn nézett rám:

— Ha hozzányúl ehhez a nőhöz, megölöm.

— Legyen nyugodt, nem nyulok hozzá.

— Én csak figyelmeztetem ...

Fölemelte a vánkost:

— Nézzen ide!

A vánkos alatt ott feküdt a revolvere. Önkéntelenül is elnevettem magamat:

— Ne ijesztgessen, nem vagyok én kis gyerek. Nekem is van revolverem.

— Nincs.

— Van.

— Nincs. Elzálogosítottam.

Ezzel a falnak fordult és elaludt.

7.

Elmúlt két hét, elmúlt három hét és az orosz még mindig nem adott túl a bányáin és találmányain. Most már olyan volt, mint a megdühödött fenevad.

Káromkodott, átkozódott és ivott. Már amíg volt mit.

E három hét alatt megettük az egész lakást, Megettük minden ruhámat. Összes könyveimet. Mindenemet.

De mit bántam én? Antoinette akkor már a szeretőm volt. És mi ketten, akiknek boldogságában volt valami az őrületből, egészen nyugodtan vártuk a befejezést, akármi lesz.

Most már Iván is egész nap otthon ült. Nem volt miért kimennie az utcára. Abbahagytam a harcot.

Inkább én mentem el hazulról. Mert ha így hárman együtt voltunk, mindig attól féltem, hogy az orosz keresztülnéz színészkedésemen, még inkább az Antoinette-én, akinek minden szavát, minden pillantását ismerte. Pedig, ahogy mi egymásra néztünk, egymás mellett ültünk, az hangos hirdetése volt nagy titkunknak. És Iván mind gyanakodóbban figyelt minket.

Jöttek megint az éhség napjai. És most már én is éreztem, hogy valamit kell csinálnom. Nem magamért, Antoinetteért.

Kis kölcsönökön kezdtem. De mi volt ez a pénz hármunknak?

Munkát kerestem, de nem kaptam.

És ekkor megint visszaroskadtam abba az elcsüggedésbe, amelyből az orosz három héttel azelőtt kiszabadított.

Eljött két, végtelennek tetsző szomorú nap, a maga kínzó éhségével. Annál kínzóbbal, mert ott ült Antoinette sápadt arccal, szédülő fejjel, összeszorított foggal. Az orosz nem törődött semmivel. Lefeküdt a diványra és úgy feküdt ott, mint én, három hét előtt.

A második nap végén Antoinette szeméből két nagy könycsepp gördült alá. Én láttam ezt a két könycseppet és a kezem ökölbe szorult. Fölálltam. Az orosz behúnyt szemmel feküdt a diványon. Odamentem Antoinettehoz és megcsókoltam.

— Várj, — mondtam neki. — Vagy a menekülést hozom, vagy a halált.

És elmentem.

Sejtelmem sem volt arról, hogy hová menjek, mit csináljak?

Tétovázó, ingadozó lépésekkel mentem ki a boulevardra. És titokban arra gondoltam, hogy ha most elesném, keresztül robogna rajtam egy sereg automobil meg kocsi és mindennek vége volna ...

Ekkor valaki nevemen szólított.

Rámeredtem, anélkül, hogy az első pillanatban megismertem volna.

Egy öreg úr volt, valami katonai ujságnak a szerkesztője. Akkor már írtam volt egy pár rövid hírt az ujságjába.

— Hol jár maga? — förmedt rám barátságosan. — Már napok óta keresem ... Miért nem jön a kávéházba?

Valamit dadogtam.

— Kell nekem egy nagy cikk Mária Teréziáról. Megírja?

Majdnem a nyakába borultam. Hogy megírom-e? Hát fát nem vágok? Mária Terézia! Egyszerre jókedvű voltam, friss voltam, jóllakott voltam.

— A cikk legyen legalább két ív, — mondta az öreg — ha több, az sem baj. Ívenként fizetek magának száz frankot ...

— Három ív lesz, — mondtam gondolkozás nélkül, — de százötven frank előleget kell adnia ...

Az öreg szó nélkül a zsebébe nyult és átadott nekem százötven frankot.

Kocsiba ültem és úgy vágtattam haza, mint az őrült. Útközben bevásároltam. Sonkát, pástétomot, húst, gyümölcsöt, sajtot, édességeket, bort, pezsgőt, pálinkát, szivarokat az orosznak, virágot Antoinettenak. Vagy tizenöt csomag súlya alatt görnyedtem, amikor lábammal belöktem a szoba ajtaját ...

9.

Ahogy az ajtó kinyílt, az orosz felugrott a diványról.

— Gazember! — ordította rám. — Gazember! Megcsaltál és most meghalsz.

Rámfogta a revolverét. Antoinette nagyot sikított. Éreztem, hogy minden vérem az agyamba tolul. Nem bírtam mozdulni. Aztán az orosz lőtt. Valami tompa ütést hallottam, a golyó mellettem az ajtóba fúródott.

Amikor az orosz látta, hogy nem talált, nekem akart ugrani.

De ekkor már nyugodt voltam.

— Maga bolond, — kiáltottam rá, — tönkre akarja tenni a vacsoránkat?

És a csomagokra mutattam, amelyeket még mindig kezemben tartottam. Az orosz értelmetlenül bámult rám, aztán hebegett valamit. A revolver kiesett a kezéből.

Aztán ettünk.

KÖNYVVÁSÁRLÁS.

Páris. Rue Montmartre.

Megállok egy kis könyvesbolt előtt. Amolyan irodalmi vegyeskereskedés ez, amelyben Anatole Francetől le a képeslevelező-lapig minden kapható. A kirakatban Nick Carter, Buffalo Bill, Texas Jack, Sitting Bull, Marc Jourdain és egyéb jelesek füzetes művei lágyan simulnak az ősz Sacher-Masoch prémes Vénuszaihoz. A tiszteletreméltó fiaggastyán műveinek szomszédságában egy csomó modern regény, úgynevezett szuggesztív címlappal; regények, amelyek kizárólag a művelt Balkán számára íródnak és amelyek vért és kéjt tartalmaznak 3 franc 50 centimes erejéig. Közöttük, beékelve, egy-egy betegen sárga vagy haragosan vörös füzetecske az orvosi tudomány titkait népszerűsíti. A tudomány egyéb ágait mindössze két mű képviseli, az egyik a roulette, a másik a turf híveit kalauzolja a megvagyonosodás révébe.

Én csak állok. A magamfajta könyvmoly mindenütt kincseket szimatol, ritkaságokat, unikumokat. Már háromszor végignéztem a kirakatot és mégsem tudtam rászánni magamat arra, hogy továbbmenjek. Hátha mégis elkerülte valami a figyelmemet?

Az ajtóban ott állt a kis bolt gazdája. Egy alacsony, gömbölyű asszony, fekete, harminc éves, kellemes és kívánatos, minden ízében, minden mozdulatában francia. Úgy vizsgált engem, ahogy én a könyveket. Csak akkor szólított meg, amikor megúnva az eredménytelen keresgélést, hátat fordítottam a kirakatnak és menni akartam.

— Monsieur! Monsieur!

Visszamentem. A fekete nő mosolyogva, előzékenyen mutatott az ajtóra:

— Kérem, odabent óriási raktáram van. Ha a könyveim érdeklik ...

— Ha egyebe nincs, mint amit a kirakat igér ...

A fekete nő nevetett:

— Kérem, tudom, hogy ez a kirakat szemét. De odabent sok a finom, drága, ritka holmi ...

Ennek a csábításnak már nem bírtam ellentállni. Bementem a boltba. A bolt szűk volt és sötét. Korán, ebéd után már gáz-

lámpa pislákolt benne, nyugtalanul, sápadtan, takarékosan. Mintha csak azért gyújtották volna meg, hogy jobban lássák, milyen sötét van. Köröskörül ugyanazok a könyvek, amelyeket a kirakatban már láttam.

— Ez minden? — kérdeztem.

— Óh nem. De amíg nem tudom, hogy mi érdekli önt ...

— Minden, ami nem közönséges; minden amihez nehéz hozzáférni ...

— A gáláns litteratura?

— Hogyne.

— Hozzak mutatóba valamit?

— Mindenesetre.

— De ön ... bocsánat ... tudja ön, hogy ezek a könyvek nagyon drágák? Ezeket jól meg kell fizetni.

— Tudom, tudom, — mondtam kissé türelmetlenül. — Mindent tudok, nem ön az első, akitől ilyesmit vásárolok ...

— Egy ilyen könyv belekerül 25—30 francba ...

— Sőt tízszer annyiba is. De erre ne vesztegessünk több szót, mert az időm drága. Itt vagyok már majdnem félórája és még semmit sem láttam ...

— Bocsásson meg, de az ember nem lehet eléggé óvatos. Ha csakugyan ismerős a viszo-

nyokkal, tudni fogja, hogy ilyen könyveket árulni tilos. Csak suba alatt lehet. A rendőrség nagyon vigyáz ránk ... most újabban ...

Türelmetlenül legyintettem. Ebben a pillanatban az asszony halkan fölsikoltott.

— Mi az? — kérdeztem meglepődve.

Az asszony sápadt volt, ijedten nézett rám. A szemét tágra nyitotta; csöndesen reszketni kezdett.

— Mi az? — kérdeztem újra, amikor nem kaptam feleletet.

Az asszony csak nagynehezen jutott szóhoz. Dadogott.

— Ön ... ön ... nem titkosrendőr?

— Nem én. Hogyan jut ez az eszébe?

— Nem tudom ... Hirtelen elszorult a szívem. Valami titkos érzés súgta ... Ön gyanús nekem.

— Nyugodjék meg. Becsületszavamra mondom, nem vagyok titkosrendőr.

— Rettenetes volna ... már négy hónapot ültem egyszer ... és ha mégegyszer megcsípnek ...

Megingott. Elszédült, csaknem elájult.

— Nézze, asszonyom, — mondtam — nem is lehetek titkosrendőr? Én nem is vagyok francia. Nem veszi észre a beszédemen, a kiejtésemen?

— Nem ... nem ... az nem bizonyít semmit. Hátha csak színészkedik. És azért jött, hogy kelepcébe csaljon? A titkosrendőrök ravaszok. Hol lakik?

— A Hotel Adelphiban.

— Vannak okmányai? Bizonyítványai? Útlevele?

Kivettem a tárcámat és keresgélni kezdtem az írásaim között. Azonban nem volt szerencsém. Még egy levélboríték sem volt nálam. Az asszony izgatott kíváncsisággal, aggodalommal kémlelte arcomat. Szinte zavarba hozott a nézése, úgy éreztem magamat, mint akit csaláson érnek. A végén elnevettem magamat:

— Fájdalom, sehogyan sem birom magamat igazolni. Véletlenül nincs nálam semmi írás.

— Egy névjegy?

— Az sincs. De megálljon csak ... talán mégis ...

A tárcám egyik rekeszében egy csomó idegen névjegyet őriztem. Olyan emberekét, akikkel útközben megismerkedtem, vagy akik itt meglátogattak. Sőt ráakadtam egy bécsi ujságíró-kollégám névjegyére is. Valamennyi között ez volt a legmegnyugtatóbb. Német volt, tehát bizalomgerjesztő. Ezt nyújtottam át az aggódó nőnek.

— Ez az ön névjegye?

— Igen.

Megint fürkészőn nézett rám. Most már határozottan unni kezdtem a dolgot.

— Nézze, kedves asszonyom, — mondtam türelmetlenül — nem akarom magát rábeszélni arra, hogy nekem könyveket adjon el. Ha van kedve hozzá, ám próbálja meg. De ne várasson tovább, mert — mint már egy félóra előtt is mondtam — az időm drága.

— Jól van, — mondta az asszony elszántan. — Bízom önben. Majd mutatok önnek egy pár könyvet.

— Végre!

— Azonban ne vegye rossz néven ... tudni akarom, hogy igazán komoly vevővel van-e dolgom?

Szólni akartam, de ő intett és ridegen folytatta:

— Lesz szíves nekem előre átadni harminc vagy húsz francot ...

Bosszúsan nevettem. Még ez is? De most már mindegy volt. Végére akartam járni a dolognak, látni akartam, miféle kincseket rejteget a raktár homályában? És szó nélkül átadtam neki egy húsz francos aranyat, amelyet egy, tüntetően az asztalra szórt aranyhalmazból vettem ki. Az aranyhalmaznak meg

is volt a maga hatása, az asszony láthatóan barátságosabb lett.

— Rögtön jövök, — mondta nyájasan és a bolt hátterében levő kis ajtó felé sietett.

Némán bólintott és gondolkozás nélkül meredtem az ajtóra, amelynek küszöbén habozva állt egy pillanatig a nő. Rámnézett, mielőtt az ajtó mögött eltünt volna. De az én üres tekintetem nem értette meg ezt a nézést; csak bosszankodásom fokozódott, amikor azt láttam, hogy az asszony még mindig tétovázik. Azonban ez is csak egy pillanatig tartott; a nő eltünt és az ajtót nyitva hagyta maga mögött.

Vártam. Sőt elég soká vártam a kis bolt csöndességében és sötétségében. Messziről behallatszott néha az asszony izgatott, ideges köhécselése. Nem tudtam megérteni, mit keresgél olyan soká. Éppen olyan kevéssé tudtam eldönteni, hogy mérgelődjem-e vagy nevessek azon a rettenetes körülményességen, amellyel ez a furcsa könyvvásárlás járt.

Végre megjelent az asszony, kezében két vékony sárga füzetecskével. Jelentéktelen, olcsó szomorú pornografia visított ki ezekből a füzetekből. Elnevettem magamat:

— Ezért volt a nagy titkolózás?

Az asszony is nevetett, de még mindig ide-

gesen és félénken. És jobbomat hirtelen a szívére szorította:

— Itt ... itt hallgassa csak, hogyan dobog a rémülettől!

Csakugyan éreztem szívének ijedt lüktetését, míg keble megfeszült a tenyerem alatt.

— Igen, — suttogta az asszony — még most sem vagyok egészen nyugodt. Egyszer már ültem négy hónapot ...

Megrázkódott és behunyta a szemét. Egészen hozzám simult, míg a kezével mind erősebben szorította szívére az én tanuskodó tenyeremet.

Ránéztem. Most már — elég későn! — mindent megértettem. Én vén szamár! Lassan, szelíd erőszakkal lefejtettem a kezét a tenyeremről. Az asszony fölnézett. Tekintetében ezer kérdés volt.

— Asszonyom, — mondtam csöndesen — én bolond ember vagyok. Én csak olyan gáláns művek iránt érdeklődöm, amelyek száz évnél öregebbek ...

Ezzel vettem a kalapomat és távoztam. A húszfrancos aranyat elfelejtettem visszakérni.

AZ ÁLMOK HERCEGNŐJE.

Idestova huszonöt esztendeje lesz annak, hogy mint egészen fiatal fiú, először mentem végig a Boulevard des Italiensen. Egy felejthetetlen nyári éjszakán érkeztem meg Párisba, a háromnapos olcsó és kényelmetlen utazástól összetörve. Féltizenkettőkor kopogtattam be a nagyon szerény kis hotel kapuján és éjfélkor már megint kint voltam a boulevardokon, amelyeket kedves könyveimből már olyan jól ismertem. És hajnalig kószáltam az idegen és mégis jóbarát-városban, rettenetes mohósággal egyszerre akartam látni mindent, egyszerre akartam teleszívni szomjas lelkemet a város minden szépségeivel és izgalmaival. És már ezen az első éjszakán megláttam őt, akit később álmaim hercegnőjének neveztem.

A Café Napolitain előtt ült, egészen egyedül és olyan szép volt, hogy az emberek megálltak előtte és úgy bámulták. És olyan gőgös volt, hogy senki sem merte megszólítani, én leg-

kevésbé. Pedig éreztem, hogy le kellene borulnom eléje, mert ő a megálmodott, a várva-várt, az egyetlen. Álmaim hercegnője. Hódoló rajongással, néma imádással néztem rá és valami azt súgta, hogy ő is észrevett engem, az egész tömegből csak engem. Mosolyogva és kérdőn nézett rám, mintha régi barátok lettünk volna. De nem mertem elhinni, hogy ez a mosoly nekem szól, ostobán és gyáván tovább siettem. Mikor egy perc mulva visszanéztem, már nem láttam. Az álmok hercegnője eltünt. Nyoma veszett.

— Majd holnap! — ezzel vígasztaltam magamat. — Holnap este újra látni fogom. És holnap bátrabb leszek.

Éreztem, hogy meg fogom találni, újra látni fogom, százszor, ezerszer, életem végéig mindig.

De másnap hiába vártam a kávéház előtt. Nem jött el. Ott ültem, amíg a kávéházat bezárták. És ott ültem azután is minden este, anélkül, hogy viszontláttam volna. Mind nyugtalanabb lettem, nem tudtam Párisnak örülni és a harmadik hét végén kimerülten, fáradtan, betegen elhatároztam, hogy hazautazom.

Amikor kis podgyászommal és nagy bánatommal a Gare de l'Est felé baktatott a fiaker, a végtelen Rue Lafayetteban mégismétlődött a furcsa eset. Az álmok hercegnője fölmerült

a tömegből. Az utca tulsó oldalán suhant tova, könnyedén, kecsesen, szelid szőke szépségében ragyogón. Végtelennek tetsző kocsisor választott el tőle. Szívem dobogása megállt, arcomat elöntötte a pirosság. Csak egy másodpercig láttam, nem is láttam, éreztem, hogy ő az. Valami őrülettől megkapatva kiugrottam a kocsiból és vakon, ostobán futni kezdtem. Utána. Feléje. Keresztültörtem magamat a kocsikon, félrelöktem az embereket. A kalapom leesett, nem törődtem vele, hajadonfővel szaladtam tovább. És ő ott lebegett előttem és a távolság nem fogyott köztünk, mint nem fogyott a gyermek és szivárvány között. És egyszer csak megint eltünt, abban a pillanatban, amikor ziháló mellel, roskadozva nyújtottam kezemet feléje.

Hazautaztam, de nem bírtam megnyugodni. Mert itthon is láttam. És megint láttam. És mindig messze volt tőlem. Az utca tulsó oldalán ment, amikor én az innensőn. Gyalog, amikor én kocsin és kocsin, amikor én gyalog. Babonás véletlen volt, hogy soha szemtől-szembe nem láttam és mindig későn vettem észre, olyankor, amikor már megközelíthetetlen, elérhetetlen volt. Szomorúságomban csak az vígasztalt, hogy mindig egyedül volt. Soha senki nem kísérte, soha senkivel

szóba nem állt. Egyedül volt a tömegben. Ha már az enyém nem volt, legalább másénak sem láttam. Ez a gyöngék és megalkuvók silány, meddő vígasztalódása.

De ez a játék tönkretette idegeimet. Akkor kedveltem meg a magányosságot, a csöndes éjszaka végtelen óráit, az alkohol és a nikotin boldogító mérgét. Az egészségem nem volt túlságosan jó és az orvos délre küldött, melegedni. Vitt a vasut és egész nap értelmetlenül bámultam ki az ablakon a telegráfpóznákra, a drótokon ülő madarakra, a gyárak kéményeire, a kis pályaudvarok tarka könyvespolcaira, a tehenekre és automobilokra, lóversenyterekre és hegyekre, patakokra, parasztházakra, masirozó katonákra és a többi millió jelentéktelen dologra, amely mellett elrobogtunk. És vonatok mellett is robogtunk el, vonatok mellett, amelyek onnan jöttek, ahová a mienk ment és egy ilyen vonat ablakában megint megláttam álmaim hercegnőjét.

De most már nem volt egyedül, egy fiatal ember állt mellette. A fiatal ember elbizakodottan és bárgyún mosolygott, ő pedig szomorúan és szemrehányón nézett rám. Igen, rám nézett, mintha azt mondta volna:

— Látod, miért nem voltál ügyesebb ...

azon az estén . . . Párisban? Most már másé vagyok!

Egy másodpercig sem tartott, azután a két vonat már messze volt egymástól. Lelkembe belemarkolt a szégyen, az elkeseredés, a harag, de ez is csak egy másodpercig tartott, azután csodálatos módon megnyugodtam. Igaz, örökre elvesztettem, de legalább nem fog többé kínozni. Nem fogom többé látni és ha látom is, az már nem lesz az, ami eddig volt.

Azonban tévedtem. Azontúl még gyakrabban találkoztam vele. Lehetetlen helyeken. Mindenütt. És valahányszor láttam, kitártam két karomat és a szívem majd megszakadt a vágy, a szomorúság terhe alatt. De az álmok hercegnője többé sohasem volt egyedül. Mindig kísérte valaki és mindig más. A legfurcsább, legvegyesebb férfiak, fiatalok, vének, elegánsak és kopottak, szépek és csúnyák, feketék és vörösek, daliák és nyomorékok. Csak intettek és ő ment velük szeliden, engedelmesen, mosolyogva, simulón és hízelkedőn. És ezek az emberek boldogok voltak, mert az utca túlsó felén járhattak, csak nekem kellett mindig innen maradnom, mindig elkésnem, csak nekem nem jutott a mosolygásból, a hízelkedő simulásból. És végtelen sajnáltam magamat azért az átokért, amely rajtam lebe-

gett ; azért a boszorkányságért, amely konokul, galádul megakadályozta, hogy összekerüljek vele.

Évek múltak el így és már nem voltam olyan fiatal. Az élet egy kicsit megtépázott, nehéz kalapáccsal törte le lelkemről a zománcot. Sok láng aludt ki, sok szép múlt el bennem, csak az álmok hercegnőjéből nem józanodtam ki.

Egyszer, egyetlen egyszer, egy pillanatig azt hittem, hogy végre mégis enyém lesz. Már messziről észrevettem az utca túlsó során. Óvatosan, lábujjhegyen, nesztelen lépésekkel közeledtem feléje, mint egy szép pillangó felé. Egyedül volt és elgondolkozva állt egy kapu előtt. Már csak alig néhány lépés választott el tőle. Remegtem az izgatottságtól és boldogságtól. Óh, milyen szép volt! Hétnyolc esztendő is elmúlt azóta, hogy először pillantottam meg a Café Napolitain előtt. De ő nem változott. Olyan volt, mint akkor, még ragyogóbb, még tavaszabb. Még mindig mozdulatlanul állt, már csak a kezemet kellett kinyújtanom, hogy gömbölyű karját megérinthessem.

De ekkor az álmok hercegnője megfordult, a szemembe nevetett és átsietett az utca másik oldalára. Egy másodperc mulva már mér-

hetetlen távolság volt köztünk. Megdöbbenve, lesújtva álltam meg, eszembe sem jutott, hogy kövessem. Minek? Tudtam, hogy úgy sem érem utól. Tudtam, hogy sohasem érem utól, sohasem fogom gömbölyű karját karomba ölelni. Tudtam, hogy mindeneknél erősebb hatalom választ el tőle, az álmok hercegnője sohasem lesz enyém.

Valami rettenetes csüggedés fogott el. Éreztem, hogy mindennek vége. Egy perc előtt milyen közel voltam a boldogsághoz! Tekintete már simogatott, lehellete már arcomat súrolta . . . és elmenekült előlem! Miért, miért? Miféle titokzatos hatalom parancsolta neki?

Éreztem, hogy nem bírom tovább, belepusztulok az örökös nyugtalanságba, a vad hajszába, az emésztő sóvárgásba. És menekülni akartam, úgy, ahogy ő menekül előlem. Kivándoroltam, elbujdostam, senki sem tudta merre járok. Senki . . . csak ő! Akárhova vetődtem, az álmok hercegnője nyomon követett. Tirolban, magányos erdei úton találkoztam vele, egy vadászruhás fiatal ember kísérte. Monte-Carlóban a trente-asztal mellett láttam, a háta mögött egy híres francia cognacgyáros állt és bamba nevetéssel csúsztatta kezébe az ezreseket. Londonban a Savoyban theázott egy öreg borotválttal, valami diplo-

matával, a genuai temetőben pedig egy kócos olasz piktor mutogatta neki a sírokat. Észak-Magyarország egyik kis városában az állomásfőnök ablakából nézett ki és Kottingbrunnban egy jockeyval beszélgetett a mázsáló mögött. És soha-soha sem bírtam aközelébe férni.

Ez már nem volt természetes, ebbe bele kellett őrülni. Már arra is gondoltam, hogy az álmok hercegnője nincs. Csak én látom mindenütt, mindig olyannak, amilyennek tíz év előtt először láttam. Csak én látom minden nőben őt; Tirolban, Monte-Carlóban, Genuában, mindenütt más és más nőt láttam, de nekem minden nő ő volt! De hiába okoskodtam, hiába józankodtam, amikor már-már meggyőztem magamat arról, hogy az álmok hercegnője csak álom — hirtelen fölbukkant élőbben, megfoghatóbban és elérhetetlenebbül, mint valaha. És csak olyankor, amikor egészen egyedül voltam, amikor senkinek sem tudtam megmutatni, senkivel sem beszélhettem róla. De hiába is beszéltem volna. Melyik józan ember hitte volna el ezt a lehetetlen históriát? Az orvosom, akinek elmondtam, rettenetesen megharagudott rám és dühösen mondta:

— El fog pusztulni, ha nem hagyja abba az éjszakázást, meg az ivást!...

Amikor egészen betegen visszakerültem Párisba, elmentem Madame Fausthoz, a híres jósnőhöz. Rajtam már csak eféle fantasztikus megoldás segíthetett.

Madame Faust a Montmartre egyik hegyremászó utcájában lakott, a hatodik emeleten, jó közel a csillagokhoz, amelyekben olvasni szokott. Szigorú, de kövér volt, aki húsz francon alul nem állt szóba sem az emberrel, sem az ördöggel. Leszúrtam a húsz francot és ennek ellenében figyelmesen végighallgatta mesémet, belenézett a tenyerembe is, a kártyába is, aggódva csóválta a fejét, érthetetlen szavakat mormogott, oldalbarúgta a nagy fekete macskáját, amely a lábához dörgölőzött, háromszor köhögött, behunyta a szemét, azután azt mondta:

— Kérek még harminc francot!

Türelmetlen mozdulattal adtam oda a pénzt. Nem hittem ebben a komédiában, de mégis tudni akartam, mit fog kitalálni? Madame Faust megelégedetten bólintott, azután egy serpenyő fölé hajolt és pár szót mormogott. A serpenyőben valami kékes láng lobbant föl és nemsokára illatos és kábító gőz terjedt el a szobában. Madame Faust megfogta a kezemet, csak később vettem észre, hogy revolvert tett bele. Nem értem rá azon gondolkodni,

hogy miért tette, keze a vállamra nehezedett:

— Üljön ide a zsámolyra és figyeljen!

Leültem Madame Faust lábához és bambán és zavarodottan meredtem magam elé. Tudja Isten, most már komolyabbnak láttam a dolgot, a torkom kiszáradt és a szívem hangosan dobogott. A gőz egyre sűrűbb és kábítóbb lett, szemem előtt elmosódott minden, nem láttam semmit, csak valami bizonytalan fehérséget a köd közepében. Görcsösen szorongattam a revolvert, nagy megnyugvásnak éreztem, hogy a kezemben van. A bizonytalan fehérség mind határozottabb alakot öltött és egyre világosabb lett, mialatt a köd egyre feketébb lett körülötte. Végre egészen világosan emelkedett ki a ködből egy nőnek az alakja, egy karcsú, fiatal leányé. Szédülve néztem rá... a szemem káprázott?

— Ez az a nő? — kérdezte Madame Faust.

— Ez, ez, — lihegtem lelkendezve.

Igen, az álmok hercegnője volt. Ott imbolygott, hajladozott a levegőben, mosolygott és kezével csókot integetett, mint színésznők, amikor tizedszer tapsolják ki őket. És ekkor megértettem, miért adta Madame Faust a revolvert a kezembe. Ráfogtam az álmok hercegnőjére és megnyomtam a ravaszt. A dör-

renés után valami kavarodás támadt a ködben és a füstben, a feketeség elnyelte az álmok hercegnőjének fehér alakját és valaki hangosan, félelmetesen kacagott. Talán ő? Talán Madame Faust? Talán én?

Nem tudom, mennyi idő múlt el és miféle kábulatból ébredtem megint világosságra és öntudatra. A köd eloszlott, a serpenyőben kiégett a láng és Madame Faust büszke mosolygással nézett rám.

— Nem fogja többé látni! — mondta megnyugtatón és kellemetlenül illatos zsebkendőjével megtörölte verejtékes homlokomat.

Még nem voltam egészen magamnak ura. Csak dadogni tudtam:

— Ki... ki volt az a nő?

Madame Faust vállat vont:

— Egészen mindegy. Nem fogja többé látni.

De én makacsul ismételtem:

— Ki volt az a nő? Tudni akarom.

Madame Faust elkomolyodott:

— Mit mondjak. Mondjam azt, hogy a Boldogság volt, a mit reménytelenül üldözött? Mondjam azt, hogy egy magyar leány, akit harmincöt különféle néven ismernek és tiltottak ki a világ összes nagyvárosaiból, mint veszedelmes tolvajt és szélhámost? Mondjam azt, hogy a kettő ugyanaz, hogy ez a leány

jelentette önnek a boldogságot, amelyre hiába vágyakozott? Vagy mondjam azt, amit az orvosa mondott, hogy ne igyon annyit? Válassza ki azt a megoldást, amely önnek legjobban tetszik.

Még kérdezősködni akartam, de Madame Faust rideg fejbólintással mondta:

— Az előszoba tele van türelmetlen betegekkel...

És kituszkolt az ajtón.

Többé nem láttam az álmok hercegnőjét. Igaz, hogy azóta csak vizet iszom.

TARTALOM.

	Lap
A Tündérlaki lányok	3
Okos Terka	11
Arabok a fa alatt	19
Mozi-dráma	27
A halál kutyája	38
A francia szoba	44
A prairiek gyöngye	52
Legenda	61
A harmadik	71
Mese a gazdag költőről és a szegény költőről	79
A csizma és a cipő	98
A cirillek fehét asszonya	107
A tizenhármas	115

Párizsi emlékek:

Kenyér	125
Könyvvásárlás	140
Az álmok hercegnője	148